

DIỄN ĐÀN

Số 19

Ngày 06/05/1991

nội dung

Liên xô: hai chuyến đi đều thất bại	trang 5
Dân tộc Kurd: một số phận đau thương.	5
Slovakia nổi giận	6
Bình thường hóa quan hệ?	7
Những điều kiện của Mỹ	7
Sự thật Chernobyl	8
Di sản khắc nghiệt	8
Bộp đầu vào đá	10
Người Việt ở Mỹ	10
Tìm hiểu luật pháp	11
Diễn đàn bạn đọc	
- Việt Nam 16 năm qua và trong tương lai	13
- Câu chuyện thăng tư	14
Đỏ và xám	15
Ngày giải phóng	16
Nó	17
Tản mạn những đứa con lưu lạc	18
Ngày thường	20
Chuyện vui Tiểu Sơn	22
Đồng văn học vỉa hè	23

tạp chí diễn đàn

do thanh niên Việt nam
tại Praha biên soạn và phát hành

Chịu trách nhiệm: Trần Hồng Hà
Kolej Strahov XI/42
16 017 Praha 6.

Tel: 35 49 79, xin phòng 42.
Mọi thư từ, bài vở, tiền ủng hộ xin
gửi về địa chỉ:

Lê Thanh Nhàn
Samizdat Diễn Đàn
RESPEKT - BOLZANOVA 7
11.000 Praha 1.

Tel 22 26 51 - linka 04 - p. 111

Fax: (42) (02) 22 23 04

Số tài khoản ngoại tệ:

Devizové konto: 34833 - 1010759 - 111
Komerční banka
Na Příkopě 3 - Praha 1

Các bạn thân mến,

Chúng tôi thành thật xin lỗi các bạn vì Diễn đàn số 18 ra muộn so với thường kỳ hai tuần do gặp khó khăn trong vấn đề in ấn. Mong rằng trong thời gian tới Diễn đàn sẽ đến tay bạn đều đặn hơn.

Hiện nay tờ báo đã có điều kiện in nhiều hơn trước, chúng tôi hy vọng rằng tình trạng cơ nhiều người muốn đặt báo mà chúng tôi phải từ chối như trước không còn nữa. Nếu ai có nhu cầu, xin gửi thư tới cho chúng tôi, đồng thời cũng mong những người có báo thông báo cho bạn hữu của mình về việc này. BBT xin chân thành cảm ơn tất cả các bạn.

Tính từ ngày 15.4.1991 chúng tôi đã nhận được thư, bài vở và tiền ủng hộ của các bạn sau đây:

-Bài của các bạn:

Jiří Vins (Praha), Trần Hữu Phương (Los Angeles), Atakdale (Uherské Hradiště), NCT (Prostějov), Lê Văn Hùng (Plzeň), N.V. (Đức), Karel Vik (Trest), Ngọc Hoàng (Trutnov), Lê Minh Hiếu (Frenstat n/Pr.), Trần Thủy An (Đức).

-Tiền ủng hộ của các bạn:

Trần Hữu Phương (Los Angeles); Jiří Vins (200Kčs, Praha); Tôn Quốc Vinh (10DM, Đức), Phạm Văn Dien (100Kčs, Đức), Duy Hùng (50Kčs, Praha 9); Tạ Minh Phúc (30Kčs, Otrokovice), Cao Nguyễn Sơn (50Kčs, Skalsko), Nguyễn Thị Nga (20\$, Italy), Đỗ Thị Hoa (50Kčs, Chrast u Chr.), Trương Hồng Quang (50Kčs, Bohumin), Phạm Tu Bình (200S, Áo), Anh (100Kčs, Hradec Králové), Đinh Văn Thành (100Kčs, Praha), Kim Kaukicová (100Kčs, Žilina), Phạm Sĩ Nghĩa (100Kčs, Trutnov), Thu-Bi (10DM, BRD), Trần Duy Lương (50Kčs, Praha).

-Thư của các bạn:

Quản Nam Tiến (Libčice nad Vltavou), Vũ Quang Nghinh (Lejtovský Hradec), Phạm Văn Dien (Đức), BBT báo Tiếng Nói (Sofia, Bulgaria), Trần Văn Mùi (Jablone v Podjí), Juhász Janos (Blhovce), Trần X. D., Hoàng Nam Hiệp (Liên Xô), Tạ Minh Phúc (Otrokovice), Nguyễn Vĩnh Lân (Bulgaria), Cao Nguyễn Sơn (Skalsko), Nguyễn Thị Nga (Italy), Đỗ Thị Hoa (Chrast u Chr.), Trương Hồng Quang (Bohumin), Lê Văn Hùng (Plzeň), František Marek (Horní Brusnice), Thắng, Trần Duy Lương (Praha), Nguyễn Anh Thi (Hồng Kông), N.V. (Đức), Karel Vik (Trest), Kim Kaukicová (Žilina).

Ban biên tập xin chân thành cảm ơn các bạn

TIN VIỆT NAM

QUAN HỆ MỸ - VIỆT

Một văn phòng chính thức của Mỹ sẽ bắt đầu hoạt động tại Việt Nam sau 16 năm từ ngày kết thúc chiến tranh. Văn phòng này hoạt động trong lĩnh vực tìm kiếm các lính Mỹ bị mất tích trong chiến tranh mà số lượng dự đoán khoảng 2 ngàn. Cũng từ ngày 25.6 sẽ nối lại giao thông đường không giữa Mỹ và Việt Nam. Vào ngày đó, lần đầu tiên tại thành phố Hồ Chí Minh sẽ hạ cánh máy bay Boeing 747 của hãng hàng không Mỹ Northwest Airlines. Tại thời các máy bay của hãng hàng không này sẽ bay tới Sài Gòn cứ một tháng một lần.

/Mladá Fronta Dnes 24.4 và Lidové Demokracie 22.4/

BUÔN BÁN VỚI NHẬT BẢN

Tổng giá trị buôn bán giữa VN và Nhật bản trong năm 1990 đạt trên 503 triệu dollar, đứng sau LX. Hơn 50% kim ngạch nhập khẩu từ VN của Nhật bản là dầu thô, trị giá 250 triệu dollar, chiếm khoảng 80% (2 triệu tấn) tổng sản lượng dầu thô mà VN khai thác được trong năm 1990. Trong hai năm qua, Nhật chỉ đầu tư vào VN có 73 triệu dollar, sau Anh (142 triệu), Hà lan (118 triệu) và Canada (101 triệu). Hiện nay Nhật đang chuẩn bị làm ăn lớn với VN và sẽ là nước đứng đầu thay LX trong quan hệ thương mại với VN. Có nhiều công ty Nhật như Misubishi, Sumitomo, Kamenatsu, Bank of Tokyo đang tính đến chuyện mở chi nhánh chính thức tại VN.

(SGGP 19.11.90, SZ 4.4.91)

TRUYỀN HÌNH VN: MỘT BƯỚC TIÊN

Kể từ ngày 1.1.91, toàn bộ hệ thống truyền hình màu trong cả nước sẽ bỏ hệ Secam (trước đây được giúp đỡ về kỹ thuật và thiết bị của các nước XHCN) để chuyển sang hệ Pal vì mua sắm các thiết bị rẻ và việc trao đổi chương trình với các nước láng giềng được dễ dàng hơn. Trong 23 nước châu Á có 17 nước dùng hệ Pal, 5 nước dùng hệ NTSC và Mông cổ dùng hệ Secam.

Ngày 4.2, chương trình truyền hình của Đài TH VN đã được truyền dẫn tín hiệu qua vệ tinh địa tĩnh số 13 (stationar 13). Như vậy từ nay chương trình TH hàng ngày của đài TH VN sẽ cùng lúc đến hàng triệu người xem khắp cả nước và nhiều nước trên thế giới.

(Tuổi trẻ 24.11.90 và Đất mới 3.4.91)

DƯƠNG THU HƯƠNG BỊ BẮT

Theo tin của hãng thông tấn AFP và Reuter, nữ văn sĩ Dương Thu Hương đã bị Bộ nội vụ bắt giam từ ngày 19.4.91. Trước đó, chi đã bị quản thúc tại nhà từ giữa năm ngoái sau những buổi nói chuyện gây sôi động quần chúng về các tác phẩm của chi ở trong Nam.

NGƯỜI VIỆT NAM: ĐI BẮT CỬ NƠI ĐÂU

Bộ trưởng lao động Trần Đình Hoàn thông báo rằng VN sẵn sàng bán sức lao động tới bất kỳ nước nào cần đến. VN tiếp tục gửi công nhân của mình tới LX và các nước Đông Âu. Đồng thời cũng "chào hàng" ở Trung Đông, châu Phi, các nước EHS, bắc Âu và cả ở các nước nam Á như Lào và Campuchia. Từ năm 1980, VN đã gửi công nhân của mình ra nước ngoài, đặc biệt tới LX, Đông Âu và Irak. Trong tổng số 280 ngàn công nhân đang lao động ở nước ngoài đã có hơn 2/3 trở về nước do sự sụp đổ của hệ thống XHCN ở Đông Âu và chiến tranh ở vịnh Péc-xích. Phần ngoại tệ mà những công nhân làm việc ở nước ngoài gửi về đang mất dần và đất nước không có khả năng lo việc làm cho những người trở về.

(Hospodářské Noviny 11.4)

TIN THẾ GIỚI

IZRAEL: KHU TƯ TRỊ CHO NGƯỜI PALESTIN

Thủ tướng Izrael J. Shamir đưa ra cho những người Palestin đề án thành lập chính phủ tư trị tại vùng đất chiếm đóng. Theo kế hoạch này thì các bộ trưởng Palestin có thể tiến hành hoạt động song song với Izrael trong lĩnh vực tài chính, buôn bán, đào tạo, tư pháp và y tế. Các vấn đề của mình những người Palestin có thể giải quyết riêng rẽ trừ vấn đề về quốc phòng, ngoại giao, và một số lĩnh vực nữa nhưng còn cần phải đàm phán.

/Mladá Fronta Dnes 15.4/

PHÊ ĐỐI LẬP TÂY CHAY QUỐC HỘI ALBANI

Đảng dân chủ đối lập Albani /DS/ ngày 15.4 tuyên bố tẩy chay quốc hội mới vừa được bầu một cách dân chủ. Quyết định này được đưa ra với lý do là DS vẫn là mục tiêu của sự bài xích và khủng bố. "Cần phải tạo ra tình hình ổn định và chấm dứt sự khủng bố đang tiếp tục chống phe đối lập" - người phát ngôn DS tuyên bố. 75 nghị viên của DS không định là sẽ không tham dự cuộc họp đầu tiên của Quốc hội nhân dân vì các tội phạm của các cuộc đàn áp đẫm máu đối với những cuộc biểu tình chống cộng sản vẫn chưa bị đưa ra tòa.

/Mladá Fronta Dnes 16.4/

J. ARAFAT: TIẾP TỤC ỦNG HỘ IRAK

Chủ tịch Tổ chức giải phóng Palestin J. Arafat nhấn mạnh rằng không có PLO thì sẽ không đạt được một giải pháp hòa bình nào về vấn đề vùng Golan đông. J. Arafat cũng khẳng định là tổ chức PLO đã mệt rất nhiều nguồn ủng hộ vì để ủng hộ Irak trong cuộc chiến tranh vùng Vịnh vừa qua. "Mặc dù vậy tôi vẫn luôn đứng về phe đồng thống Irak. Tôi không đồng ý với S. Hussein về vấn đề Cũ-ôét nhưng tôi sẽ cùng ông ta trong việc chống xâm lược nước ngoài về tôi sẽ tiếp tục ủng hộ ông ta nếu quân đội Mỹ sẽ còn tồn tại trên đất Irak" - Arafat nói.

/Mladá Fronta Dnes 20.4/

TÀN SÁT TẠI AFGHANISTAN

Thứ bảy, 20.4 quân đội chính phủ đã bắn ba tên lửa Scud vào thành phố Asadabad phía đông Afghanistan. Theo nguồn tin của phe islám đối lập Afghanistan thì số người chết không ít hơn 300 và khoảng từ 400 đến 500 người bị thương. Trong khi đó chính phủ Kabul không hề đưa ra một tin tức gì về vụ tên công này.

/Lidové Demokracie 22.4/

ANGOLA: KẾT THÚC NỘI CHIẾN VÀ CHỦ NGHĨA MÁC

Ngày 28.4, tại thủ đô Luanda đã kết thúc đại hội đặc biệt lần thứ 2 của Đảng cầm quyền MPLA - đảng lao động. Họ đã quyết định gác bỏ chủ nghĩa Mác-Lênin trong các lý thuyết có bản của đảng nhưng đồng thời cũng nhấn mạnh mục tiêu của đảng là xây dựng tại Angola một xã hội xã hội chủ nghĩa. Trong lời phát biểu tại lễ kỷ niệm ngày 1.5, tổng thống Angola thông báo rằng một hiệp ước sẽ được ký giữa chính phủ và tổ chức chống chính phủ UNITA về việc kết thúc nội chiến đã diễn ra 16 năm nay. Theo hiệp ước, bắt đầu từ tháng 6 sẽ ngừng bắn dưới sự kiểm tra quốc tế và mùa thu năm tới sẽ tiến hành bầu cử. Chính phủ Angola ngày 30.4 đã đồng ý với dự thảo luật mới tạo điều kiện cho tự do báo chí, quyền được bãi công và thành lập các quỹ tiết kiệm với sự tham gia của tư nhân.

/Mladá Fronta Dnes 2.5 và Lidové Noviny 29.4/

TƯỢNG LENIN TẠI ARMENIE VÀO BẢO TÀNG

Tại Armenie, người ta đã quyết định bỏ bức tượng Lenin khỏi quảng trường trung tâm trước ngày 1.5. Bức tượng đã được đưa vào nhà bảo tàng nhân dân và được dựng cạnh hoàng hậu Nga - Katerina II.

/Mladá Fronta Dnes 2.5/

NGÀY CHỦ NHẬT ĐEN CỦA HELMUT KOHL

Ngày chủ nhật 21.4 tại tiểu bang Rheinland - Pflz đã diễn ra cuộc bầu cử quốc hội của tiểu bang này. Ý nghĩa và kết quả của nó đã vượt quá khuôn khổ của các cuộc tranh cử trước đây giữa đảng dân chủ thiên chúa giáo đang cầm quyền, CDU/ và đảng dân chủ xã hội /SPD/. Thủ tướng Helmut Kohl /CDU/ cũng đã bắt đầu sự nghiệp của mình tại tiểu bang này. Các đảng SPD, đảng FDP và đảng xanh rất hài lòng sau khi có kết quả bước đầu. Ngược lại đối với người thống nhất nước Đức - Helmut Kohl và đảng CDU của ông thì đó là một ngày chủ nhật đen. Lần đầu tiên trong lịch sử sau thế chiến, đảng CDU phải nhường vị trí đảng có ảnh hưởng nhiều nhất cho người khác. Chiến thắng của SPD tại đây là tuyệt đối, họ giành được 45% phiếu, nhiều hơn CDU 8%.

/Mladá Fronta Dnes 23.4/

BỘ TRƯỞNG QUỐC PHÒNG LX D. JAZOV Ở BẮC KINH

Sau 30 năm, bộ trưởng quốc phòng LX D. Jazov đã bay sang Bắc kinh ngày 3.5. Tại TQ hai bên sẽ đàm phán về sự mở rộng mọi mặt hợp tác Xô-Trung kể cả trong lĩnh vực quân sự. Nguyên soái Jazov tại Bắc kinh sẽ chuẩn bị cho tuyên bố cuối cùng của hiệp ước về phân chia 7000km đường biên giới phía đông. Hiệp ước này sẽ được ký trong chuyến đi thăm LX của tổng bí thư ĐCS TQ Jiang Ce-min vào giữa tháng 5 này. Theo các nguồn tin quân sự nước ngoài tại Bắc kinh thì Jazov cũng sẽ ký hợp đồng cung cấp máy bay quân sự và kỹ thuật vũ trụ cho TQ. Sự tăng cường hợp tác giữa LX và TQ kể cả trong quân sự gắn liền với sự không hài lòng chung của cả hai bên đối với việc tăng cường ảnh hưởng của Mỹ trên thế giới.

/Mladá Fronta Dnes 4.5/

J. BAKER TẠI VÙNG CẬN ĐÔNG: THẤT BẠI

Ngoại trưởng Mỹ J. Baker đã kết thúc cuộc đàm phán của mình với các đại diện của Izrael và Palestin về khả năng tổ chức một hội nghị hòa bình về vấn đề Cận đông ngày 20.4. Phái đoàn Palestin đã trách cho Baker tài liệu với yêu cầu cần phải ngưng việc xây dựng của Izrael bên bờ tây sông Jordan và ở khu vực Gaza. Tài liệu cũng nhấn mạnh rằng những người Palestin đang sống ở vùng đất bị Izrael chiếm đóng ủng hộ tổ chức PLO và đòi hỏi sự tổ chức một hội nghị quốc tế về Cận đông dưới sự bảo trợ của LHQ về cơ sở tham gia của các bên quan tâm đến nó. Trong các cuộc hội đàm với đại diện của Izrael, Baker đã không thành công xóa bỏ những bất đồng giữa hai bên về các bước tiến tới một hội nghị hòa bình. Từ Izrael, J. Baker baysang Jordani và sau đó là Ai cập. Tại Jordani Baker đã đưa ra đề nghị trong thời kỳ quá độ 3 năm thành lập một chính phủ Palestin tự trị và sau đó sẽ tiến hành những đàm phán quyết định về sự thành lập đồng liên bang hoặc liên bang Palestin với Jordani. Trong cuộc họp báo tại Akaba /Jordani/, Baker thông báo là Ảrập Xêút sẽ không tham gia hội nghị hòa bình về vùng Cận đông. Họ từ chối tất cả và do đó đã xóa bỏ ý tưởng cho rằng nước này sẽ đóng một vai trò quan trọng trong thời kỳ sau cuộc khủng hoảng tại vùng Vịnh. Sự thất bại của chuyến đi công cán này của J. Baker một phần do quan điểm không xây dựng của Izrael đối với toàn bộ vấn đề tại vùng luôn nóng bỏng này.

/Lidové Demokracie 22.4/

THỦ TƯỚNG LÝ BĂNG SANG BẮC TRIỀU TIÊN

Thủ tướng TQ Lý Băng ngày 3.5 đã sang thăm chính thức Bắc Triều Tiên. TQ và chính quyền Kim Nhật Thành luôn là đồng minh và hệ tư tưởng tư tưởng năm 50 ngay cả trong thời gian hiện nay. Bắc kinh ngày một hướng tới sự buôn bán rộng lớn hơn với Nam Triều Tiên. Một trong những điểm chính của cuộc đi thăm này sẽ là thời độ của TQ, như thành viên thường trực của HĐ bảo an LHQ, nước có quyền phủ quyết, đối với đề nghị công nhận thành viên LHQ của Nam Triều Tiên.

/Mladá Fronta Dnes 4.5/

MỸ PHỒNG TÀU CON THOI DISCOVERY

13h34 ngày 28.4, tàu con thoi Discovery đã được phóng thành công từ Mys Canaveral /Florida/. Trong lần bay lần thứ 12 này nó có nhiệm vụ quân sự trong kế hoạch Sóng kiến phòng thủ chiến lược /SDI/. Trong thời gian 8 ngày, đội bay 7 người có nhiệm vụ phòng ra ngoài quỹ đạo một vệ tinh của kế hoạch SDI. Vệ tinh này có khả năng tiêu diệt tên lửa "đôi phương".

/Lidové Noviny 29.4/

NAM TƯ: NỘI CHIẾN HẠN CHẾ

Theo những tin tức cuối cùng, có 35 người chết trong các cuộc đụng độ vũ trang ngày 2.5 tại Chorvat, trong đó có 12 cảnh sát. Có thể cho rằng tại vùng này của Nam tư đang diễn ra nội chiến hạn chế. Trước đó, thứ 1.5, một nhóm cảnh sát bất hợp pháp đã tấn công vào hai làng người Chovat trên lãnh thổ Sécbi làm nhiều người bị thương. Trong đêm hôm đó một nhóm người Sécbi đã bắn vào xe tuần tra của cảnh sát và bao vây quảng trường làng Borov Sel của bang Chorvat. Cuộc đánh nhau kéo dài 19h mỗi đến khi quân đội liên bang đến. Tất cả vẫn đều xuất phát từ "kịch bản" về một Đại Sécbi tồn tại đã 100 năm nay. Sự căng thẳng sẽ được cố gắng kéo dài tới ngày 15.5, khi có sự thay đổi trong chủ tịch đoàn của Nam tư và vị trí của B. Jovicz sẽ được thay bởi Stipe Mesicz, đại diện của Chorvat.

/Mladá Fronta Dnes 4.5/

CÁI TẮT HAY LÀ BÀI HỌC?

Những người đối lập với đảng bảo thủ Anh cho rằng kết quả bầu cử vào các hội đồng chính quyền địa phương ở Vương quốc Anh ngày thứ năm 2.5 là cái tát mạnh, còn những người ủng hộ thì cho là một bài học. So với năm 1987, những người phê bảo thủ đã mất 782 chỗ trong các tòa thị chính ở Anh /trừ London/ và ở Wales. Họ chỉ giành được 36% phiếu còn Cộng đảng đối lập được 38%. Kết quả này ngược hẳn lại với các dự đoán từ các cuộc trưng cầu dân ý trước đó. Chỉ có các đảng dân chủ tự do và dân chủ xã hội là có thể xoa tay vui mừng. Những người tự do đã giành được 444 chỗ mới. Dù kết quả vừa rồi có thể được giải thích như thế nào đi nữa thì đối với đảng bảo thủ đó cũng là một tín hiệu báo động rằng những người đi bầu không thỏa mãn với nền chính trị của họ.

/Mladá Fronta Dnes 4.5/

MỸ RÚT QUÂN KHỎI PHÍA NAM IRAK

Bộ trưởng quốc phòng Mỹ R. Cheney trong cuộc họp báo tại New York nhấn mạnh rằng lính Mỹ sẽ rút khỏi Irak trong tuần tới. Bộ trưởng cũng thông báo là Mỹ, Cô-ôét và Ảrập Xêút đang lập một kế hoạch an toàn nhằm bảo vệ các vùng đất Ảrập trong vùng vịnh Péc-xích. Cuối tháng năm, ông sẽ đi thăm chính thức Izrael. Hiện nay quan hệ giữa hai nước đang phức tạp vì những suk khác nhau trong vấn đề giải quyết xung đột giữa do thái và Ảrập.

/Mladá Fronta Dnes 4.5/

TIN TỨC

THIÊN TAI TRÊN THẾ GIỚI

Thứ hai, 22.4 một cơn bão lớn đã tràn vào bờ biển Bngdales và các đảo lân cận. Đây là cơn bão lớn nhất trong vòng 20 năm nay, xảy ra tại vùng này. Theo thông báo của bộ trưởng bộ thông tin Bngdales thì số người chết đã vượt quá con số 150 ngàn. Và đó vẫn chưa là con số cuối cùng bởi vì tại nhiều nơi các đội cấp cứu vẫn chưa tới được - ít nhất một nửa trong số 65 đảo nhỏ cạnh bờ biển, nơi bị tàn phá nặng nề nhất. Tại nhiều nơi trong số đó bị ngập tới 6m. Hàng chục ngàn người vẫn còn ở trong tình trạng thiếu ăn và thiếu sự giúp đỡ. Và ngoài ra còn hàng ngàn người khác bị mất tích.

Tại Gruzie một trận động đất 7 độ richter đã xảy ra, ngày 22.4. Theo những số liệu bước đầu thì có khoảng 80 người chết và 500 bị thương. Công việc cấp cứu vẫn đang tiếp tục. Chính phủ Gruzie đã chính thức kêu gọi sự giúp đỡ của Pháp và từ chối sự giúp đỡ của Trung tâm Xô viết. Ngày 3.5, trận động đất thứ 2, 3-4 độ richter đã lại được ghi nhận tại nước CH này.

/Mladá Fronta Dnes 2 và 4.5/

TIN TIẾP KHẮC

SẢN XUẤT GIẢM XUỐNG

Tốc độ giảm sút sản xuất của TK đường như nhanh hơn so với dự đoán và lớn hơn cả của Ba lan và Hungary trong những hoàn cảnh tương tự. Theo số liệu thống kê thì trong quý một đầu năm nay, sản xuất công nghiệp giảm 11,9% so với cùng kỳ năm ngoái đồng thời khoảng cách giữa tháng 3 năm ngoái và năm nay là 25%, giá hàng tiêu dùng tăng 54%. Phó thủ tướng thứ nhất chính phủ liên bang TK Vaslav Vales bình luận rằng các số liệu thống kê không thể hiện được hết những triển vọng mới. (Theo Mladá Fronta Dnes 22.4.91)

ĐẢNG BẢO THỦ TIẾP KHẮC

Sau khi bỏ phiếu kín trong hội nghị (20-21.4) đảng Dân chủ Công dân (ODS), Vaslav Klaus đã được bầu vào vị trí chủ tịch đảng, phó chủ tịch là P. Cermak và M. Macek. Hội nghị đã bàn về các tiêu chuẩn đánh giá cho đảng viên của mình - các đảng viên CS cũ cũng có thể gia nhập nếu như tổ chức đảng địa phương xem xét thấy rằng những hoạt động trước đây của người đó không vi phạm vào tiêu chuẩn giữ gìn sự trong sạch của đảng ODS. Cùng với cương lĩnh và chương trình hành động của mình "Những công đường hướng tới triển vọng", ODS gần giống với đảng bảo thủ của Anh. (Theo Mladá Fronta Dnes 22.4.91)

HAVEL DẪN ĐẦU

Chính khách nổi tiếng nhất của liên bang TK vẫn là tổng thống V. Havel, được 77% số người tham gia thăm dò dư luận ủng hộ, đứng thứ hai là bộ trưởng ngoại giao J. Dienstbier. Ở vùng Slovak thì đứng đầu là V. Mečiar với tỷ lệ ủng hộ 83%, nhưng chỉ có 1/4 người Séc có cảm tình với ông ta. (Theo Mladá Fronta Dnes 23.4.91)

SINH NHẬT HITLER?

Học tập những người anh em ở bên Đức, những tên skinhead TK cũng tổ chức sinh nhật Hitler (20.4) theo cách của mình. Dưới khẩu hiệu "Hitler cùng ghét bọn di gan" các cuộc tấn công của chúng đã hướng vào dân di gan và những người da màu. Hai công dân VN sau cuộc đụng độ đã phải đưa vào bệnh viện và sẽ phải điều trị khoảng hai tháng. Một bị thủ sự quan Syrie cũng không thoát khỏi những năm đấm, gây sát, dây xích mặc dù đã đưa trình theo ngoại giao của mình. Ông ta đã đệ lời phản đối kịch liệt lên bộ ngoại giao TK và cũng không có ý định chữa chạy tại bệnh viện TK. (Theo Mladá Fronta Dnes 23.4.51)

THIẾU SỐ ĐÀU TRỌC

Ngày 13.4.91 đoàn biểu tình khoảng 5000 người do đảng Cộng hòa tổ chức đi biểu tình qua các đường phố Praha hướng lên thành với các khẩu hiệu như "OF rút đi", "Sladek (chủ tịch đảng Cộng hòa) lên thành". Nhưng người biểu tình đã đưa ra những yêu cầu như đòi chấm dứt thanh lọc, đổi lại vùng Hạ Kavkaz của Nga, nơi có nhiều mỏ dầu và khí đốt, đòi cơ ba chính phủ từ chức và tổ chức sớm bầu cử vào quốc hội trước thời hạn, buộc tội chính phủ đã làm người lao động nghèo đói thêm và làm thất thoát tài sản quốc gia. Đại diện đảng Xanh cũng ủng hộ những người biểu tình với danh xưng dưới "chế độ OF" mỗi trường sống tối đi 10%. Trong cuộc biểu tình cũng có một nhóm nhỏ Skinhead, còn lại phần lớn là trung niên và những người về hưu. (Theo Mladá Fronta Dnes 13.4.91)

TỬ HỮU HOÀ NHỎ

Theo đánh giá của bộ trưởng phụ trách quản lý tài sản quốc gia và tử hưu hoá nước CH Séc Tomas Jezek thì quá trình tử hưu hoá nhỏ đang diễn ra rất tốt đẹp. Khoảng 6000 cơ sở đã được lên kế hoạch tử hưu hoá, 1/5 trong số đó sẽ vào đến vòng hai (tức là cơ sở tham gia của những người mua nước ngoài). Số tiền thu được vào ngân quỹ đã lên tới 0,5 tỷ Kcs và trung bình giá bán cuối cùng gấp 4,2 lần so với giá gọi bán đầu. (Theo Mladá Fronta Dnes 15.4.91)

LƯƠNG TÔI THIẾU

Tháng 1 năm nay trong hội nghị ba phía: chính phủ, công đoàn và ban quản lý các công ty đã ký một tổng hiệp ước nâng lương tối thiểu cho người lao động tới mức 2650Kcs/tháng nhưng hội nghị cuối tháng 4 vừa rồi lại quyết định sẽ vẫn giữ mức 2000 Kcs ít nhất cho tới tháng 5. Quyết định do xuất phát từ tình trạng tài chính kiệt quệ của các cơ quan, công ty, xí nghiệp TK hiện nay. (Theo Mladá Fronta Dnes 2.5.91)

TIẾP KHẮC - NIGERIE

Đoàn đại biểu TK do thủ tướng M. Čalfa dẫn đầu đã đến thăm chính thức Nigeria từ ngày 23 đến 26.4.91. Mục đích của chuyến đi là tìm kiếm thị trường và những quan hệ buôn bán mới. Nigeria, mặc dù còn nghèo khổ và lạc hậu nhưng với nguồn dầu lửa của mình vẫn có khả năng lớn buôn bán với TK, trao đổi lấy các sản phẩm công nghiệp, máy móc hệ thống thủy lợi, ngành luyện kim... Sự có mặt của bộ trưởng quốc phòng TK Dobrovsky cũng là dấu hiệu cho khả năng hợp tác quân sự giữa hai nước. (Theo Mladá Fronta Dnes 24.4.91)

NGƯỜI THẤT NGHIỆP ĐI LÂM MÈN BIA

Sau khi bộ giáo dục hủy bỏ các đợt lao động bắt buộc đối với học sinh trung học và học nghề trong các htx trồng men bia thì vụ men bia nam nay bị đe dọa nghiêm trọng. TK sẽ có nguy cơ mất một nguồn xuất khẩu thu ngoại tệ lớn. Sau nhiều ngày, kêu cứu mà số người đến ký hợp đồng làm việc ở các htx này vẫn còn quá ít so với mức cần thiết do thu nhập quá thấp (chỉ có 100 đến 150 Kcs/ngày) mặc dù con số thất nghiệp giờ đây không phải là nhỏ (1,95% ở vùng Séc và 3,71% ở Slovakia), cơ quan lao động TK đã quyết định loại công việc ở các htx trên là những việc ngắn hạn và sẽ được giới thiệu cho những người thất nghiệp. Nếu người nào không có lý do gia đình hay sức khỏe đặc biệt mà từ chối thì sẽ bị cơ quan này cắt các khoản trợ cấp. Biện pháp trên chắc sẽ có tác dụng mạnh mẽ hơn. (Theo Mladá Fronte Dnes 24.4.91)

PHONG TRÁO CÔNG DÂN

Quá trình phân rã Diễn đàn Công dân (OF) kéo dài đã mấy tháng nay kết thúc khi hội nghị Phong trào Công dân (OH, một nhánh trước đây của OF) ngày 27.4 bầu ra chủ tịch của mình: J. Dienstbier các phó chủ tịch là P. Rychetsky và P. Pithart. Trái với mong đợi của dư luận, những lời chỉ trích phê phán đảng Dân chủ Công dân (ODS) của Vaslav Klaus (cánh thứ hai từ OF) đã vang lên rất ít trong hội nghị lần này, thậm chí phần chỉ trích đó trong bài phát biểu khai mạc của P. Rychetsky đã bị uy ban trừ bị của hội nghị gạch bỏ. (Theo Mladá Fronte Dnes 28.4.91)

MÔI SỢ HẢI TỬ CSERnoby1

Kỷ niệm 5 năm thảm họa Černoby1 (vụ nổ nhà máy điện nguyên tử của LX) ngày 26.4. những người theo phong trào chống năng lượng nguyên tử (chủ yếu từ vùng Séc, Morava, Áo và Bayern của Đức) đã tổ chức một cuộc biểu tình tại công trường xây dựng nhà máy điện nguyên tử Temelin với số lượng biểu ngữ kỷ lục. Nội sớ hải trước một thêm họa tương tự mà không năng xảy ra không thể loại trừ được hoàn toàn vẫn không thảng được sự cần thiết một nguồn năng lượng tạm thời chưa có cách nào thay thế được. Bộ trưởng bộ môi trường sống CH Séc 1. Dejmál, người tham gia cuộc biểu tình đó cũng phát biểu quan điểm của mình: đồng ý với việc hoàn thành hai lò phản ứng ở Temelin hiện nay nhưng phản đối việc xây dựng tiếp các lò phản ứng cũng như các nhà máy điện nguyên tử tiếp theo.

(Theo Mladý Fronta Dnes 29.4.91)

*Mục tin tức do Triệu Đức Tuấn phụ trách

LIÊN XÔ: HAI CHUYẾN ĐI ĐỀU THẤT BẠI

Ngày 16.4, tổng thống LX M. Gorbachov đã đi thăm chính thức Nhật bản. Trước chuyến đi, người ta tiên đoán rằng vấn đề chính sẽ là việc trả 4 đảo Kuril của Nhật mà LX đã chiếm giữ sau chiến tranh thế giới thứ 2. Bản thân phần lớn người Nhật cũng chỉ quan tâm đến một điều: M. Gorba - chov sẽ có thái độ như thế nào đối với đòi hỏi trao trả những hòn đảo này của Nhật. Nhưng cuối cùng chuyến đi của Gorbachov đã cho thấy rằng vấn đề 4 hòn đảo chỉ là một vấn đề nhỏ trong các cuộc đàm thoại. Ngày 16.4, vòng đàm thoại đầu tiên tập trung vào 3 vấn đề lớn: tình hình quan hệ Xô-Nhật, ký hiệp ước hòa bình 2 bên (kể cả vấn đề đảo Kuril), các vấn đề cụ thể trong hợp tác kinh tế. Chỉ trong vòng hai ngày, từ 16 đến 18.4, hai bên đã gặp nhau 6 lần. Sau 6 vòng, hai bên đã đưa ra một tuyên bố chung, trong đó công nhận sự tồn tại vấn đề đảo Kuril. Tuyên bố nhấn mạnh rằng cả hai nhà lãnh đạo, tổng thống M. Gorbachov và thủ tướng Nhật T. Kaifu, đã thực hiện "đàm phán triết đề và cụ thể về vùng đất giới hạn của biên giới". Trong phần cuối cùng của bản tuyên bố chung, LX đã đưa ra 3 sáng kiến liên quan đến đảo Kuril: giảm số lượng quân đội LX trên các đảo, bắt đầu hợp tác đối bên cùng có lợi trên vùng đất đó và bố trí thực nhập cảnh cho người Nhật muốn đến thăm Kuril. Mặc dù cả 2 phía đều đánh giá cuộc đàm phán giữa Gorbachov và Kaifu là "một bước tiến về phía trước" nhưng nhìn chung chuyến đi của Gorbachov đã không mấy thành công. Hai bên đã không đạt được một thỏa thuận nào về quân đảo Kuril và cả về sự giúp đỡ kinh tế LX của Nhật.

Rời Nhật, Gorbachov bay sang Nam Triều tiên. Đây là chuyến đi thăm đầu tiên của nhà lãnh đạo cao nhất LX tại bán đảo này. Cuộc họp thường định được tiến hành tại đảo Cheudzhudo. Đối với chuyến đi này của Gorbachov, Bắc Triều tiên phản ứng kịch liệt. Thông qua tổ chức Mặt trận dân tộc dân chủ Nam TT (được điều khiển bởi Bình những), Bắc TT đưa ra một tuyên bố, trong đó buộc tội Gorbachov là đã "bán những nguyên tắc của mình lấy dollar". Phản ứng này của Bắc TT là một điều dễ hiểu bởi vì LX là người cung cấp công nghệ nguyên tử mà khả năng sản xuất được đầu đạn hạt nhân của Bắc TT sẽ luôn là mối đe dọa đối với Nam TT. Trong khi đó hợp tác Xô-Nam TT ngày một phát triển. Nam TT không những cho LX vay hàng tỷ dollar mà còn mua được từ LX lượng uranium. Ngoài ra LX và Nhật còn ủng hộ Nam TT trong việc có "chân" trong LHQ. Vì vậy Bắc TT sẽ ngày một bị cô lập. Và một câu hỏi được đặt ra - ai sẽ là người bị LX bỏ rơi trong thời gian tới? - liệu có thể là Cuba?

Cùng lúc, nhân vật thứ hai tại LX, chủ tịch quốc hội Nga Boris Yeltsin cũng tiến hành chuyến công du cá nhân sang Pháp. Ông đã phát biểu tại Nghị hội châu Âu ở Strasburk, đề nghị Châu Âu trực tiếp đàm thoại với nước Nga. Sau đó Yeltsin đã đến Paris và thăm dinh tổng thống theo lời mời của tổng thư ký văn phòng tổng thống. Mãi đến cuối giờ cuộc đi thăm, tổng thống Pháp Mitterand mới cho gặp Yeltsin. Chuyến đi của Yeltsin đã không giành được một sự ủng hộ nào từ

(xem tiếp trang 6)

Cuộc nổi dậy chống lại Sadam Husajn ở phía bắc Irak thất bại đã dẫn họ đến một thảm kịch đau thương. Để trốn sự đàn áp, trả thù của quân đội Irak, những người Kurd đã phải dân dạt nhau rời bỏ Irak sang các nước láng giềng, Iran và Thổ Nhĩ Kỳ. Trong cuộc chạy loạn, hàng ngàn người đã chết vì bệnh tật, vì đói, vì khát và vì cả sự tấn công của lính Irak. Sau khi chiến tranh vùng Vịnh kết thúc và bắt đầu nội chiến ở Irak, Mỹ và đồng minh đã từng tuyên bố sẽ không can thiệp vào công việc nội bộ của Irak, và đã không có một sự giúp đỡ trực tiếp nào đối với những người khởi nghĩa. Nay trước tình cảnh đau thương của dân tộc Kurd, Mỹ và đồng minh quyết định tiến hành chiến dịch nhân đạo bảo vệ những người Kurd.

Bước đầu chiến dịch, những người lính Mỹ, Anh và Pháp xây dựng trên lãnh thổ Thổ Nhĩ Kỳ các trại tị nạn cho người Kurd và thực hiện nhiệm vụ phân phối viện trợ của phương Tây cho họ. Về mặc dù từ phía chính phủ Irak đã ban hành việc ân xá toàn bộ cho tất cả những người Kurd loại trừ những người phạm tội như giết người, cướp bóc, ...; nhưng làn sóng di tản vẫn không có dấu hiệu giảm. Để có thể giải quyết tốt hơn vấn đề Kurd và giảm bớt khó khăn đối với Thổ Nhĩ Kỳ (thành viên NATO), quân đội đồng minh quyết định vượt biên giới vào xây dựng các trại tị nạn trên lãnh thổ Irak, lập ra một vùng "bảo vệ" cho người Kurd di biệt Irak sẽ có những phản ứng. Nước Đức cũng cử một số lính sang xây dựng căn cứ phục vụ cho việc giúp đỡ người Kurd tại Iran. Đây là lần đầu tiên những người lính Đức hoạt động ngoài phạm vi lãnh thổ của khối NATO. Hàng ngàn, phía đồng minh chó đến cho những người Kurd khoảng 600 tấn hàng, chủ yếu là thực phẩm, thuốc men. Để đưa người Kurd trở về các trại tị nạn đã được xây dựng, Mỹ dùng cả trực thăng. Tại biên giới, người ta không gặp một người lính biên phòng nào của Irak. Quân đội Irak đã rút vào trong nội địa. Tại vùng này chỉ có khoảng từ 700 đến 2000 cảnh sát Irak (thực dự đoán) theo dõi các hoạt động của quân đồng minh. Quân lính của hai bên đã gặp nhau nhưng tạm thời chưa xảy ra vụ đụng độ nào. Tuy những người lính đồng minh đã cố gắng làm cho những người Kurd tin rằng lính Irak đã bị "dọn sạch" và họ có thể quay trở về vùng "bảo vệ" nhưng nỗi sợ hãi mà lính Irak gây ra cho họ vẫn còn ảnh hưởng trong thời gian cuối sự người chạy đi để tránh những không nhiều. Một thời gian sau khi chiến dịch của đồng minh tiến hành, LHQ và Irak đã đàm phán được rằng mọi công việc cứu giúp người Kurd sẽ do LHQ đảm nhiệm. Vai đại diện của LHQ cũng quân đội hòa bình đã đến tiếp nhận công việc của đồng minh.

Trong thời gian đó, tại thủ đô Bagdad, một phái đoàn cao cấp của phong trào người Kurd đã đàm phán với tổng thống S. Husajn về sự tị nạn của họ. Sau hai vòng đàm phán, tại cuộc họp báo lần đầu tiên người Kurd D. Talabani đã thông báo rằng các cuộc đàm phán đã đi đến những thỏa thuận nhất định. Sadam Husajn đồng ý thành lập khu tị trú cho những người Kurd, sẽ tổ chức bầu cử tự do với sự tham gia của các đảng phái chính trị khác nhau. Chúng ta cũng nhớ lại rằng năm 1970, Irak cũng đã công nhận sự tị trú của người Kurd nhưng sau đó chính phủ đã không thực hiện nó và người Kurd đã bị đàn áp. Những người Kurd không có lý gì để không đồng ý với các đề nghị mà Husajn đã đưa ra vì họ biết rằng ngoài sự giúp đỡ nhân đạo không thể mong chờ gì hơn nữa từ phía Mỹ và đồng minh. Nếu vấn đề Kurd được giải quyết thì sau khi xây xong các trại, quân đội đồng minh sẽ phải rút khỏi Irak và như thế Irak loại bỏ được sự có mặt của quân đội nước ngoài trên lãnh thổ của mình.

Những gì S. Husajn đồng ý có thể chỉ là một chiến thuật của ông ta, tạm làm yên chuyện Kurd để đàn áp nốt những người nổi dậy ở phía Nam. Nhưng cũng có thể đây là một sự kiện trong lịch sử dân tộc Kurd. Không ai có thể tiên đoán được trước, chỉ có việc làm của S. Husajn mới trả lời được câu hỏi này.

TD tổng hợp

phía Cộng đồng châu Âu. Hướng Tây biệt và chỉ công nhân, có một người Nga, đó là M. Gorbachov. Nhưng đề nghị của Yeltsin đều bị từ chối hoặc không được đề ý tới. Điều này không có nghĩa là phương Tây không ủng hộ những cái cách mạnh mẽ của Yeltsin. Những đối với họ thì "áo sớ mị gần hơn áo khoác" và M. Gorbachov lại có nhiều kinh nghiệm trên vũ đài chính trị quốc tế hơn. Sự thất bại của chuyên đi có thể đã làm cho Yeltsin phải tạm thời hòa bình với Gorbachov. Ngày 23/4, ông cùng với đại diện của 8 nước CH khác tham gia cuộc họp một ngày với Gorbachov và ký vào tuyên bố chung về các biện pháp vượt qua những khủng hoảng hiện nay. Việc làm này của B. Yeltsin đã dẫn đến những bất đồng trong đảng dân chủ Nga, nổi bật cơ sự ủng hộ lớn nhất. Một nhóm thanh niên, đứng đầu là đại kiện tướng cờ G. Kasparov đã quyết định tách ra. Tuy vậy cuối cùng B. Yeltsin vẫn được bầu là ứng cử viên, ra tranh chức tổng thống Nga trong cuộc bầu cử 12.6 tới.

Hai chuyên đi thất bại nhưng lại là một nguyên nhân dẫn đến sự "xích lại" của Gorbachov và Yeltsin dù chỉ là tạm thời. Điều này, chắc chắn không làm cho phe bất thủ thích thu. Trước kia, khi Gorbachov và Yeltsin, hai người theo chính sách cải tổ, còn phe phản nhau, xã hội LX khủng hoảng, rồi loạn thì phe bất thủ còn có nhiều khả năng trở lại thao túng nền chính trị của LX.

TD tổng hợp

SLOVAKIA NÓI GIẢN

Theo như bình luận của các phương tiện thông tin đại chúng: báo chí, đài cũng như vô tuyến truyền hình Áo thì một tiếng sét đã nổ ra trên bầu trời chính trị đầy đồng bộ Slovakia khi ngày 23.4.91 chủ tịch đoàn Hội đồng dân tộc (quốc hội) Slovakia (SNR) ra quyết định bãi chức thủ tướng Vladimir Mečiar cùng bộ trưởng trong phe của ông và giao trách nhiệm nặng nề này vào tay Jan Čarnogurský, chủ tịch phong trào Dân chủ Thiên chúa giáo, nguyên là phó thủ tướng CH Slovakia, người mà từ trước đến nay không thể nào từ hạo về sự ủng hộ của dân chúng cũng như sự nổi tiếng trên chính trường của mình.

Quyết định trên quả là một sự bất ngờ đối với dư luận trong nước và thế giới bởi lẽ nhiều người cho rằng quốc hội Slovakia không thể đi qua xa đến một bước tạo bạo, quyết liệt như vậy cho dù trước đó đã có nhiều dấu hiệu, ý kiến đề cập đến khả năng bãi chức thủ tướng V. Mečiar. Nội bật nhất là tuyên bố ngày 19.4 của chủ tịch đoàn SNR sau nhiều ngày họp đánh giá hoạt động của chính phủ Slovakia, chủ yếu là mục đích, hiệu quả các chuyên đi nước ngoài của thủ tướng V. Mečiar như sau: "Que những bằng chứng cụ thể có thể đánh giá rằng cho đến nay chính phủ Slovakia là vô tác dụng và không kiểm soát được tình hình. Vì vậy cần có sự sắp xếp lại." Câu hỏi đặt ra từ lâu nay: "Chính phủ còn có thể thực hiện nhiệm vụ của mình được nữa không?" như vậy đã được rạo đến đề nhận câu trả lời chính thức. Kết quả là sự sụp đổ của thủ tướng cũng với những người nắm trong phe cánh của ông - những thành viên Cường lập vì một Slovakia dân chủ (ZDS-VPN) vì nguyên nhân cho đến nay chưa được tuyên bố chính thức là V. Mečiar đã lợi dụng những tài liệu về hoạt động của cơ quan an ninh quốc gia (StB) trước đây vào những mục đích chính trị và do tính vô dụng của các đường lối chính trị kinh tế của mình, đối lập lại với các chính sách của chính phủ liên bang. Có thể nói rằng trong keo vật này trung tâm Praha đã thắng.

Và bây giờ là đến lượt Bratislava. Tương xứng với sự tạo bạo của quyết định bãi chức thủ tướng thì phản ứng của dân chúng cũng thật quyết liệt. Lần đầu tiên từ trước li khai được bộc lộ trên những biểu ngữ, những khẩu hiệu được đoàn người biểu tình hét vang trên quảng trường SNP, trước của nhà quốc hội ngày 24.4, ngay sau khi quyết định thay đổi chính phủ được ban ra: "Liên bang Séc và Slovakia cắt đi!", "Slovakia là

của người Slovak", "Chúng ta cũng có thể tự cai quản lấy mình",... Trong khi bên trong tòa nhà các nghị viên đang phát biểu những lời nói bạo lực thì ở ngoài một phần dân chúng Bratislava đã quên rằng quốc hội do chính họ bầu ra một cách tự nguyện, dân chủ, không bị ai ép buộc, quên cả những quy tắc dân chủ nghị trường và không muốn nhớ lại rằng họ có thể thay đổi quyết định của mình trong kỳ bầu cử tới. Và thế là gạch đá, chai lọ, bom tự tạo có chứa khí cay bay tới tấp vào nhà quốc hội. Những người biểu tình, mặc dù vẫn hô hét rằng họ chỉ có hai bàn tay trắng, bỗng nhiên xuất hiện với những gậy sắt và cả những dụng cụ khác nữa, Bắn những dụng cụ đó và "hai bàn tay trắng" họ đã phá cửa và lao lên cầu thang tòa nhà. Đến nước này thì cảnh sát phải ra tay, lại có những người bị bắt và tất nhiên lại có những lời hô hét khác đến chế độ độc tài, đến cảnh sát của "những tên sát nhân đỏ". Chẳng vậy mà một tờ báo Anh đã nhận xét rằng bằng quyết định của mình, quốc hội đã gây ra một cơn bão chính trị, đã đứng ra chống trời đồng thạc tư tưởng li khai của dân chúng mà hiện thân là "cựu thủ tướng" - tạm thời - V. Mečiar. Bằng những lời hứa hẹn sẽ bảo đảm việc làm cho những người lao động sau những chuyên đi ngoại giao - mà chưa rõ với hiệu quả như thế nào - đặc biệt là khi nạn thất nghiệp đang là tai họa hiển hiện trước mắt người dân Slovakia: 3,97% số người có khả năng lao động (công nghiệp quốc phòng ngành phát triển duy nhất trong suốt hơn 40 năm dưới chế độ CS, đã bị hạn chế, giảm sút nhanh chóng dưới "chế độ OF") ông đã giành được tỷ lệ cam tình kỷ lục không những trong dân chúng (gần 90%) mà còn từ phía các đảng phái chính trị nghiêng về tả như đảng Dân chủ cánh tả, Diễn đàn Dân chủ (đảng CS cũ)... Phản ứng của quần chúng cũng đã tiếp thêm lòng dũng cảm cho những đại biểu có cam tình với ông trong quốc hội. Từ những nhận xét ban đầu về tính trí tuệ, làm việc không khách quan, không có hiệu quả gây cho dân chúng mất niềm tin vào tính đa nguyên chính trị của chủ tịch đoàn SNR, họ đã tiến tới đổi biểu quyết trước quốc hội sự tin tưởng của các đại biểu đối với từng thành viên chủ tịch đoàn. Kết quả là phó thủ tướng chính phủ Slovakia cũng bị bãi chức. Tiếp theo bà bộ trưởng, thành viên ZDS-VPN mà V. Mečiar làm chủ tịch, cũng đã xin từ chức để phân đối quyết định của quốc hội Slovakia. Nhận biết được sự ủng hộ to lớn đó, cựu thủ tướng đã tuyên bố: Những người trong ban lãnh đạo VPN (Công luận chống bạo lực) chỉ là những xác chết chính trị và ông ra hạn cho chính phủ mới một tháng, nếu tình hình không chuyển biến theo chiều hướng tốt hơn thì ông sẽ xuống đường dẫn đầu đoàn biểu tình với những đòi hỏi quyết liệt hơn. Sau những mâu thuẫn rồi loạn đó, một đại biểu quốc hội liên bang cũng đã nói rằng ông đã hiểu tại sao dân Slovak chưa khi nào, thành lập được một nước cộng hòa độc lập riêng của mình.

Dù sao thì mọi việc cũng là chuyện đã rồi. Các chính khách có tiếng tăm trên thế giới như cựu thủ tướng Anh M. Thatcher, thủ tướng Đức H. Kohl, đã gửi điện mừng tới tân thủ tướng Slovakia. Các phương tiện thông tin đại chúng Hungary cũng nhận xét J. Čarnogurský là con người cứng rắn nhưng có thể đàm phán được, nhất là về vấn đề quan hệ Hung - Slovakia. Còn CH Séc thì biểu hiện quan điểm của mình một cách rất kín đáo, đầy tính ngoại giao: "Nếu như sự tẻ liệt kinh tế là nguyên nhân những thay đổi đầy kịch tính trong chính phủ Slovakia thì những thay đổi đó sẽ là một lời hứa hẹn rằng chúng ta sẽ tìm được con đường chung cho các cái cách kinh tế, tiếng nói chung trong vấn đề phân bổ đất nước." Thủ tướng CH Séc P. Pithart nói.

Mọi việc lại dẫn lắng xuống. Ngay ngày hôm sau 25.4.91, cuộc biểu tình hàng trăm nghìn người ở Bratislava đã không xảy ra như nhiều người mong đợi và quốc hội Slovakia có thể họp tiếp trong bầu không khí "yên tĩnh". Có thể do sự hiện diện của cảnh sát, cũng có thể trên khúc côn cầu giữa Thụy điển và Tiệp khác được truyền trực tiếp trên vô tuyến đã giữ chân mọi người ở nhà, một trận đấu không đem lại vẻ vang gì cho Tiệp khác (thua 1:2) cũng như trong toán giải khúc côn cầu thế giới năm nay, dường như không khí chính trị bất ổn ở nhà đã truyền vào tinh thần đội tuyển, Tiệp khác sẽ còn thất bại trong cơn mất thế giới bao lâu nữa?

H.N tổng hợp

BÌNH THƯỜNG HÓA QUAN HỆ?

Don Oberdorfer
Washington Post Service

WASHINGTON - Hợp chủng quốc Hoa kỳ đã thông báo cho VN biết rằng họ sẵn sàng bình thường hóa quan hệ ngoại giao và kinh tế nếu VN công tác trong việc thương lượng một giải pháp hòa bình ở Campuchia và giải quyết vấn đề lính Mỹ mất tích.

Trong một cuộc họp ở New York, ông Richard H. Solomon - trợ lý bộ trưởng ngoại giao Mỹ - đã đưa ra cái mà một quan chức gọi là "tám bán đồ chỉ đường" chi tiết cho quá trình bình thường hóa dần dần quan hệ Mỹ - Việt trong vòng 2 năm tới, cho ông Trịnh Xuân Lãng - trưởng đoàn VN ở LHQ.

Một người thân cận của ông Lãng gọi cuộc họp hôm 9.4 là "khả quan và cơ tính xây dựng". Nhưng ông ta nói rằng VN hy vọng kết thúc sớm hơn nửa mỗi quan hệ "không bình thường" mà đã kéo dài 16 năm này kể từ khi cuộc chiến tranh VN kết thúc.

Đại sứ Mỹ ở Lào cũng đã đệ trình bản danh sách những điều kiện tương tự để bình thường hóa quan hệ với CPC cho một quan chức chính phủ CPC ở Viên-chấn (Lào).

Các quan chức Mỹ vạch rõ rằng những nước có nói trên là một cố gắng nhằm khởi động quá trình hòa bình cho CPC dẫn vào quên lãng / từ khi nó ra xung đột ở vịnh Péc-xích / và cho VN biết chính xác rằng VN sẽ được lợi những gì nếu VN sẵn lòng đóng vai trò quốc tế mang tính xây dựng trong quá trình đó. Điều này không hề bao hàm sự thay đổi trong chính sách của chính quyền Bush mà chỉ là sự thông báo chính sách đó một cách rõ ràng.

Thượng nghị sĩ John S. McCain, đảng viên đảng Cộng hòa ở Arizona, vừa mới đi Hà nội và Campuchia trở về, thì nói rằng có lẽ cả hai nước sẽ không chấp nhận đề xuất mới của Mỹ ngay lập tức. Ông McCain nói rằng rất có thể Hà nội sẽ đổi một số thay đổi trong văn bản của Kế hoạch hòa bình cho CPC mà LHQ đã lập ra. Ông McCain còn nói rằng VN vẫn để 5000 quân ở CPC mặc dù họ đã tuyên bố rút hết quân hồi cuối năm 1989. (...)

Những bước tiến lớn nhằm giải quyết cuộc nội chiến CPC bắt đầu bằng hội nghị quốc tế ở Paris hồi tháng 8.1989. Mặc dầu hội nghị này không đem lại thỏa thuận nào, năm nước thành viên thường trực của Hội đồng Bảo An LHQ - Mỹ, Liên xô, Trung quốc, Anh và Pháp - năm ngoái đã tiếp tục thảo ra một kế hoạch hòa bình mà theo đó LHQ sẽ đề đầu và giám sát sự ngừng bắn ở CPC, sự thành lập chính phủ CPC lâm thời và bầu cử ở đó.

Theo các quan chức Mỹ thì VN và chính phủ Phnompenh thân Việt là những trở ngại chính để tiến tới hiệp ước thực hiện kế hoạch hòa bình nói trên.

Các quan chức Mỹ cho biết rằng bản kế hoạch đó ông Solomon đưa ra được chia thành 4 giai đoạn chính:

+ Giai đoạn một bắt đầu bằng việc ký kết hiệp ước quốc tế về CPC và bao gồm cả việc bắt đầu cuộc đàm phán Mỹ-Việt về quá trình bình thường hóa quan hệ. Ngay trong giai đoạn này Washington sẽ bắt đầu cho phép các nhóm kinh doanh và cựu chiến binh đi Việt nam.

+ Giai đoạn hai sẽ bắt đầu bằng sự ngừng bắn trong cuộc nội chiến ở CPC. Nó sẽ bao hàm cả việc bãi bỏ một phần lệnh cấm vận của Mỹ chống VN và bãi bỏ phần nhiều lệnh cấm vận của Mỹ chống CPC.

Giai đoạn này cũng đòi hỏi VN giải quyết tích cực hơn nữa vấn đề người Mỹ mất tích trong chiến tranh VN. Điều này VN đã và đang thực hiện, tuy rằng ở mức độ chậm hơn Washington mong muốn.

+ Giai đoạn ba sẽ bắt đầu sau khi quá trình hòa bình của LHQ ở CPC đã tiến triển được ít nhất 6 tháng và sau khi tất cả quân lính và cố vấn VN rút khỏi CPC. Giai đoạn này sẽ bao hàm việc thiết lập cơ quan ngoại giao ở Washington và Hà-nội và bãi bỏ hoàn toàn lệnh cấm vận chống VN.

Mỹ sẽ bớt chống đối việc Ngân hàng Thế giới và các cơ quan quốc tế cho VN vay tiền. Điều này còn tùy thuộc vào tiến bộ trong việc giải quyết vấn đề người Mỹ mất tích ở VN.

+ Giai đoạn bốn sẽ đến sau cuộc bầu cử do LHQ giám sát và sự thành lập quốc hội ở CPC. Nó sẽ mang lại sự bình thường hóa hoàn toàn quan hệ ngoại giao và kinh tế với Hà nội và Phnompenh; cũng như sự ủng hộ việc cho VN vay tiền.

CD dịch từ Int'l Herald Tribune
11.4.1991

NHỮNG ĐIỀU KIỆN CỦA MỸ

Theo THE ECONOMIST 27.4.1991

Người Mỹ đã đồng ý mở cơ quan đại diện ở Hà nội. Khi điều này được công bố ngày 20.4, Họ / người Mỹ / nhấn mạnh rằng mục tiêu duy nhất của cơ quan đó là điều tra số phận của 2.278 người Mỹ được liệt kê trong danh sách những người mất tích ở Đông Dương. Đó sẽ không phải là sự quên trả hình. Và hiện nay VN đáng hy vọng. Phê phán đây là khởi đầu của sự kết thúc lệnh cấm vận của Mỹ chống VN, một sự ám chỉ rằng quan hệ ngoại giao sẽ được thiết lập giữa hai nước?

Chưa đầu. Lý do quan trọng cho cuộc viếng thăm Hà nội (từ ngày 18.4) của phái đoàn Mỹ do tướng John Vessey đứng đầu là tìm hiểu xem VN có chấp nhận những điều kiện ràng buộc với việc bình thường hóa quan hệ. Bộ trưởng ngoại giao VN, Nguyễn Cơ Thạch, vừa âm ỉ vừa trả lời các phóng viên rằng ông ta "chưa chấp nhận và chưa bác bỏ" những điều kiện đó. Đối với một số quan chức Washington, điều này có nghĩa là câu trả lời ngoại giao: không.

Chính phủ VN nói rằng họ đang thỏa mãn một điều kiện: giúp tìm kiếm bất cứ người lính Mỹ nào còn ở VN. Còn yêu cầu của Mỹ về vấn đề CPC thì VN không thích thú tí nào. Người Mỹ muốn VN ép chế độ CPC ký hiệp ước hòa bình. Khi đó sự hạn chế công dân Mỹ đến thăm VN sẽ được bãi bỏ. Mỹ sẽ bắt đầu nói lời cấm vận khi LHQ thu xếp ngừng bắn ở CPC; một khi ngừng bắn kéo dài được 6 tháng thì Mỹ sẽ bỏ lệnh cấm Ngân hàng Thế giới và Qui tiền tệ quốc tế cho VN vay tiền. Quan hệ ngoại giao phải đòi cho đến sau cuộc bầu cử tự do ở CPC.

Kế hoạch nói trên được thiết kế nhằm đánh lạc hướng sự phê phán đối với chính sách Đông Dương của chính quyền Bush. Quốc hội Mỹ thân trong khi giúp phe kháng chiến phi cộng sản CPC vì sẽ giúp /nhằm/ Khôme Đơ tàn ác. Các công ty Mỹ nhạy bén đi thăm thính cơ hội làm ăn ở VN. Các giám đốc người Âu của Ngân hàng thế giới, và Qui tiền tệ quốc tế - một số người trong số họ muốn giúp VN cải cách kinh tế - thì phê phán lệnh cấm của Mỹ. Nhật bản muốn phát đạt với việc giúp VN xây dựng lại đất nước.

Dù vậy VN vẫn chưa biết nên làm gì. VN khước từ không ép các ông bạn CPC phải chấp thuận kế hoạch hòa bình mà trong đó bao hàm việc giải giáp quân đội CPC. Phe kháng chiến cũng phải bị giải giáp, nhưng những tài liệu mà người ta nói là bắt được của Khôme Đơ thì cho thấy rõ các kế hoạch giấu quân Khôme Đơ trong rừng.

Tuy nhiên các nhà nghiên cứu ở Hà Nội chỉ ra rằng nền kinh tế VN đang gần suy sụp sau khi LX chấm dứt bao cấp, và bất cứ bước nào hướng tới việc xóa bỏ lệnh cấm vận đều phải được tiến hành, cho dù có nhúc nhể đến bao nhiêu đi nữa. Nhưng kẻ báo thù ở Hà Nội chống lại bằng cách chỉ ra rằng cái mà nền kinh tế VN cần nhất - tiền mặt - sẽ không đến ngay, và sẽ hoàn toàn không nếu như ngừng bán không thành.

Người Việt và các ông bạn CFC của họ nói rằng cho tới nay mọi kế hoạch hòa bình được đề xuất đều có thể bị Khôme Đơ lật lọng dễ dàng. Hunsen thủ tướng CFC đã rút lui trước đó cho phép

các thủ lĩnh Khôme đơ tham gia vào các cuộc bầu cử. Bảy giờ ông nói rằng bọn họ phải bị trừng phạt trước khi quá trình hòa bình bắt đầu. Điều này cho Trung Quốc lý do tiếp tục nuôi dưỡng Khôme Đơ.

Hoàng thân Norodom Sihanuk vừa rồi nói với Taro Nakayma - bộ trưởng ngoại giao Nhật bản - rằng: "Khôme Đơ không nghe lời ai hết; lăm thế nào thuyết phục được họ là một vấn đề rất lớn." Cộng với thái độ của Hunsen, người ta thấy hòa bình ở CFC còn rất xa vời. Quan hệ bình thường giữa VN và Mỹ chắc chắn cũng xa với như thế.

CD dịch

SỰ THẬT CHERNOBYL

Gregori Medvedev

BBT - Đây là đầu đề cuốn sách dày 252 trang của ông Gregori Medvedev, kỹ sư trưởng ở nhà máy điện nguyên tử Chernobyl trong những năm 70. Ông Medvedev miêu tả thẳng thắn về việc sự bất tài trong ngành công nghiệp hạt nhân Liên-xô đã dẫn tới thảm họa trên ra sao, và sự thiếu tiên liệu cùng với ước muốn trốn tránh trách nhiệm đã làm tăng vọt hậu quả của nó một cách vô ích như thế nào. Cuốn sách được viết ở Nga sau vụ tai nạn một năm, và là một bản cáo trạng hùng hồn và triết để cách làm việc, Sôviết. Sau đây là những dữ kiện từ cuốn sách của ông.

Hồi 1^h24 sáng ngày 26.4.1986, 14 người dân ông trong phòng điều khiển lò phản ứng số bốn của nhà máy điện nguyên tử Chernobyl được chứng kiến những tiếng động đầu tiên của cái mà sau đó trở thành tai họa hạt nhân lớn nhất lịch sử.

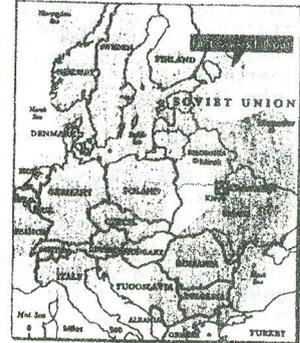
Tại nạn bắt đầu bằng một thí nghiệm, để xem xem có thể cung cấp năng lượng cho các máy bơm làm lạnh của lò phản ứng bằng cách chỉ dùng mô-men của turbin của chính nó được hay không. Nếu dòng điện cho các máy bơm này từ bên ngoài chẳng may bị mất, biện pháp nói trên sẽ rất cần thiết để làm lạnh lõi lò phản ứng. Nhưng thí nghiệm được thiết kế rất dở: đã không có những biện pháp an toàn đặc biệt, và hệ thống an toàn khẩn cấp của lò phản ứng thì bị ngắt ra để nó khỏi làm hỏng thí nghiệm. Nhiều người trong số các quan chức ở Moskva mà chuyên viên thí nghiệm không có đủ trình độ để cân nhắc mức độ nguy hiểm của nó. Những người khác thì tự mãn, một phần bởi vì những tai nạn hạt nhân ở Liên xô trước đó đều được giữ bí mật để thuyết phục công chúng về ích lợi của năng lượng nguyên tử.

Thí nghiệm trên nguy hiểm bội phần bởi vì, dưới những điều kiện nhất định, các lò phản ứng kiểu RBMK ở Chernobyl trở thành loại đặc biệt không bền. Qui chế vận hành được thiết kế để vượt qua những điểm yếu này; nhưng tối hôm đó các nhà vận hành đã vi phạm qui chế đó vội vã. Một loạt tiếng nổ đã làm rung chuyển nhà máy. 700 tấn grafit và 70 tấn nhiên liệu uranium từ lõi lò phản ứng, tất cả đều là những thứ phóng xạ chết người, bị phun lên nóc nhà chứa turbin, 50 tấn nhiên liệu Uranium/ nước bốc hơi, tỏa vào khí quyển lượng phóng xạ bằng 10 lần quả bom nguyên tử ở Hiroshima /Nhật bản-1945/. Mặc dù vậy, ban giám đốc nhà máy, vì quá tự tin, nên suốt 17,5 giờ sau vụ nổ cứ khẳng khẳng nói rằng lò phản ứng vẫn còn nguyên vẹn và rằng chỉ có thung nước ở ngoài bị nổ.

Lẽ ra việc kiểm tra rất đơn giản, nhưng các máy đo độ phóng xạ khi đó bị khóa trong két sắt và thiết bị trong phòng điều khiển bị hỏng. Các giám đốc không chịu tin lời một nhà vật lý người có nhiệm vụ thanh tra nhà máy và đã chết sau đó ít tuần vì bệnh nhiễm xạ. Thay vì họ tin (và sử dụng số liệu) những máy đo mà chỉ đo được cao nhất là 1/5000 độ phóng xạ thực tế mà một số người phải hứng chịu.

Vùng bị nhiễm xạ nặng nhất

Vùng bị nhiễm xạ sau tuần đầu tiên

Cách xử trí của ban giám đốc đã làm nhiều người thiệt mạng. Các nhà vận hành tỏ máy đã nhận được liệu lượng phóng xạ chết người khi họ phải nói lại một cách vô ích hệ thống nước vào lò phản ứng đã bị phá hủy... Người dân vẫn định cư ở gần nhà máy cho tới sáng, tới lúc đó họ bị chong mắt, nồm mưa liên tục và đã họ nẫu sạm như cháy nắng bởi tia phóng xạ. Suốt 36 giờ tiếp sau vụ tai nạn, thành phố Pripyat kê bên, với 50.000 dân, cũng không được sơ tán...

Những thí dụ như thế nhiều vô kể, và chứng tỏ sự thiếu đề phòng trước của nhà cầm quyền. Trạm y tế ở nhà máy thì đóng cửa, trung tâm y tế của Chernobyl không được trang bị để tiếp nhận các trường hợp nhiễm xạ, có rất ít thuốc i-ốt - mặc dù đây là thứ thuốc duy nhất để phòng ngừa iốt phóng xạ khỏi tích tụ vào tuyến yếm /ở cổ/. Các phi công trực thăng chở cát và axit boric đến lấp lò phản ứng cũng không được bảo vệ trừ khi họ tự đặt lá chì xuống dưới ghế ngồi của mình.

CD dịch từ THE ECONOMIST 27.4.91

DI SẢN KHẮC NGHIỆT

Karel Pacner
Mladá Fronta Dnes 26.4.1991

Chất phóng xạ bắt đầu thoát ra ngoài lò phản ứng ngay sau khi có vụ nổ. Các bác sĩ uống công liều y rằng cần phải tức khắc di dân khỏi các vùng lân cận. Các nhà chức trách đã cố ý trì hoãn việc di dân - nhà van A. Adamovic, người Bach Nga, tuyên bố trong buổi nói chuyện với ban biên tập tuần báo Moskovskije novosti. Mãi tới khi tận mắt chứng kiến máy đo phóng xạ gõ nhịp trong phòng làm việc và nhà ở của mình họ mới đồng ý bắt đầu di dân. Một số lãnh chỉ cách nhà máy điện có 14 km được bắt đầu di dân mãi ngày thứ sáu sau vụ nổ-ngày 2.5.

Các quan chức cộng sản sợ rằng việc di dân sẽ làm ảnh hưởng đến lễ kỉ niệm 1.5.Các văn bản chỉ rõ buổi tối trước ngày Quốc tế lao động độ phóng xạ ở Kiev, thủ đô Ukraina với 2,6 triệu dân, vượt quá giá trị cho phép tới

100 lần. Thậm chí người ta đã phải tính đến khả năng di cư thành phố này, nhưng thay cho điều đó hàng trăm ngàn người phải cầm cố diều bành kỉ niệm" Ngay lễ của những người lao động "trên các đường phố bị nhiễm xạ. Sau đó các vận động viên đưa xe đạp từ nhiều nước còn phải đến đây để tham gia Giải đua xe đạp vì hòa bình.

Việc di dân được tiến hành thiếu sự phối hợp và nhiều lúc thiếu cả sự hiểu biết về tình hình nhiễm xạ. Chẳng hạn trẻ em ở làng Narodisi, cách Chernobyl 68km, bị nhiễm xạ nặng được cho ra khỏi khu vực mai ngày 7.6-6 tuần sau khi tai nạn xảy ra.

Trong những tuần sau tai nạn, các cơ quan địa phương khu vực 30km xung quanh lò phản ứng bị nổ, nơi có độ phóng xạ ở mức cao nhất và di cư khỏi đó 120 000 dân. Có điều các thông tin về độ phóng xạ kèm chính xác hoặc bị giữ bí mật đến mức nhà ở cho vài nghìn người phải di cư được xây dựng ngay trong vùng vẫn còn bị phóng xạ. Ngoài ra, lúc đầu người ta còn "quên mất" rằng khoảng 20km về phía bắc Chernobyl là biên giới công hòa Belorussia, chính phủ nước cộng hòa này không nhận được thông tin gì. Mãi sau này việc di cư ở đó mới được tiến hành.

BẢN THỨC ĐÓN BỊ NHIỄM XẠ

Bản tin chính thức của Liên xô gửi cho Cơ quan năng lượng nguyên tử quốc tế ghi rằng trong số 190 tấn nhiên liệu hạt nhân chỉ có khoảng 3,5% thoát ra ngoài. Trong thực tế, theo Volodymir Trernousenko, nhà vật lý hạt nhân được cử theo dõi khu vực bị nhiễm xạ, con số này phải lên tới khoảng 60 đến 80%. Các chuyên gia cho rằng đồng vị phóng xạ Cesium 137, cực kỳ nguy hiểm, làm ô nhiễm khoảng 70 000km². Mặc dù vậy trong vùng bị nhiễm xạ trên lãnh thổ cộng hòa Nga, Ukraina và Belorussia đến nay vẫn có khoảng 3,5-4 triệu người, trong đó có khoảng 700 000 trẻ em, sinh sống. Chính quyền Xô-viết không đủ tiền để thực hiện cuộc di dân khổng lồ như vậy. Tam thời theo dự tính trong vài năm tới chỉ có khoảng 100 000 người sẽ được chuyển đi nơi khác. Chính phủ không có khả năng cung cấp thực phẩm không bị nhiễm xạ. Người ta buộc phải trộn thực phẩm bị nhiễm xạ cũng thực phẩm không bị nhiễm xạ để có được một hỗn hợp thỏa mãn tiêu chuẩn chính thức.

HÀNG TRIỆU NGƯỜI BỊ NAN

Theo tin tức, mỗi nhất, trên danh sách của ngành y tế chỉ có tên 576 nghìn người, 229 nghìn người trong số đó trực tiếp tham gia chiến dịch cấp cứu. Trong khi đó số người ước đoán bị nhiễm xạ trực tiếp đã lên quá 600 nghìn.

Các bác sĩ và các nhà sinh học chỉ ra rằng trong các vùng lân cận số người bị bệnh tăng vọt, đặc biệt các bệnh về đường hô hấp, tăng 70%. 1/4 đến 1/2 trẻ em bị mắc một loạt chứng bệnh khác nhau. Khoảng một triệu người đã bị hỏng cơ quan sinh sản. Nếu như họ còn trẻ, những đứa trẻ mang tật bẩm sinh sẽ được sinh ra. Một bộ phận trong số trẻ em đó có thể sống cuộc sống bình thường, đến một mức độ nào đó, sẽ lấy vợ lấy chồng và sẽ lại đẻ ra những đứa con mang di tật. Số người bị di tật sẽ không ngừng gia tăng và sẽ lan rộng sang các vùng khác.

Theo số liệu chính thức số người bị chết trực tiếp do hậu quả của vụ tai nạn chỉ có 32 người. Theo Trernousenko thì thoát phóng xạ đã làm chết từ 7 đến 10 nghìn người. Theo dự đoán của các bác sĩ bạn thân Trernousenko chỉ còn sống được nhiều lắm là 4 năm. Chất độc phóng xạ không những ảnh hưởng đến người mà cả động vật và thực vật. Nhiều bò mẹ đẻ ra bê con chết, nhiều chim và thú sinh ra những quái thai, những con chim, thú quái thai này tiếp tục sống, di chuyển và sinh ra những quái thai mới.

MỐI ĐE ĐỌA VẤN CÒN DÀY DẶNG

Ngay sau vụ nổ, người ta đã đổ bê-tông bọc kín lò phản ứng. Lớp vỏ này theo tính toán ban đầu có độ bền khoảng 150 năm. Có điều cách đây không lâu tại một hội nghị ở Paris, giáo sư Alexandr Borovoj đã phải thú nhận rằng đã xuất hiện một số vết rạn trong lớp bê-tông đó. Các nhà kinh tế Liên xô ước đoán chi phí để phục hồi những thiệt hại do tai họa hạt nhân, gây ra trong thế kỷ này vào khoảng 170-200 tỷ rubl. Ít nhất 2 thế hệ nữa sẽ không thể sử dụng 70 000km² ruộng, đồng cỏ và rừng. Trernobyl được coi là tai họa kinh tế và xã hội lớn nhất trong lịch sử Liên xô thời hòa bình.

(Triệu Đức Tuấn)

Tâm Sự Người Lao Động

Trăm năm trong cõi người ta
Chữ tiền chữ khó đến là hợp nhau
Trái qua một chuyến Đông Âu
Tiền - đó còn ít mà đau đớn lòng
Quê người đất khách long đong
Quê nhà khác khoai chớ mong tin mình.

Rằng năm Kì Ti triệu Linh
Ốn phương nghèo đói đầy mình sang tây
Tưởng rằng nghề nghiệp cao tay
Ai ngờ cũng phải dọa đầy tâm thần
Sương in mắt, tuyết pha thân
Qua kêu lang đàng như gàn như xa

Vui là vui gương kẻ mã
Hết ngày ca một lại là ca hai
Đồng lương không đủ tiêu xài
Nơi này còn một kêu trời những xa
Khi chén rượu, lúc cuộc cờ
Khi đi hội chợ, khi chợ lính lương
Cuộc đời ai dám coi thường
Chân trời góc bể Tây phương lạnh lùng.

Kẻ tử cuộc cách mạng nhưng
Bôn bề đất Tiếp bưng những hơn xưa
Giá tang hàng hiếm khó mua
Khiến người lao động cứ ngỡ ngàng sâu
Khi đi bộ, lúc lên tàu
Bị ứng, Khuyên đánh sứt đầu me' tai
Cho hay muốn sự tại trời
Trời kia đã bắt con người sang Tây
Cho hay thì thật là hay
Cho cay đắng phải đắng cay muôn phần

Bao giờ ru lớp phong trần
Đề người xạ được về gần luôn luôn
Hay rằng muốn thoát cảnh buồn
Ba mươi sáu chước, chước chuẩn là hồn.

Atakdale

ĐÁP ĐẦU VÀO ĐÁ

Theo THE ECONOMIST 20.4.1991

Nếu việc đình hoãn thời gian là quyết định thì không có gì lạ rằng cuộc gặp mặt Xô-Nhật vừa qua đem lại ít kết quả. Gorbacov đã chờ 6 năm sau khi nắm quyền mới bắt đầu giải quyết một vấn đề về đường lối đối ngoại đã tồn tại lâu nhất ở châu Á. Nếu ông ta đạt chận tới Nhật hai ba năm trước sự việc có thể sẽ khác. Tuy thế, Gorbacov vẫn có sức mạnh ở trong nước để có thể đóng góp một ảnh hưởng kể làm thay đổi thế giới.

Sức mạnh của LX về một vấn đề quân sự phía bắc Hokkaido, đã được phía Nhật khẳng định đang lên kế hoạch mở ra con đường dẫn dân tới tiền và kỹ thuật của Nhật cho LX. Và có lẽ nó cũng có thể đưa LX đến những cuộc đàm phán với Mỹ về kiểm soát quần sự đường biển. Khả năng này vẫn chưa mất đi. Nhưng Gorbacov, người đã nhận những quả nhiều trong cuộc gặp mặt đầu tiên với thủ tướng Nhật, hiện nay đang bị lung lay vị trí trong nước, bị sức ép của cánh cộng sản bảo thủ và chủ tịch cộng hòa Nga Yeltsin đầy tham vọng. Gorbacov có thể tạo điều kiện cho quá trình dung hòa Xô-Nhật tiến triển, song ông ta sẽ không còn ở vị trí để gạt hái kết quả của việc đó.

Người Nhật cũng cho rằng cơ hội họ đã chận chừ quá lâu. Khác với Đức họ đã không giành lại đất và thoát khỏi chiến tranh lạnh khi cơ hội ở Châu Á sẽ mất nhiều thời gian hơn châu Âu để bước vào kỷ nguyên mới.

Những cuộc hành trình của những nhà lãnh đạo Xô viết đến Tokio không phải là vô ích. Gorbacov vẫn là ngôi sao sáng. It ra cuộc viếng thăm này đã làm dịu đi bầu không khí chính trị. Song ít người Nhật, tin tưởng rằng quan hệ Xô-Nhật sẽ đàm hòa kết trái như ảnh hưởng đầu tiên đối với Gorbacov. Qua thật, về phía Nhật, bóng tối bao trùm vài tuần trước khi máy bay Gorbacov hạ cánh xuống sân bay Haneda ở Tokio. Tháng trước, tại Moskva một lãnh tụ đang cầm quyền ở Nhật - đang dẫn chủ tịch do dự tại Gorbacov, Nhật ban sẽ trả hầu hinh (nghe nói khoảng 26billion dollar cho vay lãi mềm và ngoại tệ mạnh) nếu lấy lại được 4 đảo (một đảo thực tế toan núi đá) ở cận nam chuỗi đảo Kuril. Nhưng khi các nhà lãnh đạo LX cho biết rằng đối thủ của Gorbacov là Yeltsin với lập trường "người Nga sẽ không nhắc lại một vụ Alaska" đối với những hòn đảo này, thì người Nhật đã biết rằng cuộc đàm phán ở Tokio sẽ không thể đi xa hơn được.

Trước khi cuộc đàm phán bắt đầu, thủ tướng Nhật không hy vọng gì hơn là Gorbacov sẽ công nhận thông cáo chung Nhật từ năm 1956 về việc trả lại hai đảo nhỏ hơn là Shikotan và Habomai. Nếu phía LX đồng ý với tinh thần bức thư từ năm 1973 về đề nghị đàm phán vấn đề lãnh thổ đối với hai đảo lớn hơn thì thủ tướng Nhật sẽ được đủ luận trong nước hoan nghênh.

Thế những thủ tướng Nhật chỉ nhận được một lời nói mồm rằng "sự tiến triển về vấn đề lãnh thổ là quan trọng". Thêm vào đó ông ta được mời đến Moskva vào tháng 7 hay tháng 8 này, điều mà ông ta vẫn mong đợi được chấp nhận lời mới một cách vội vã. Đa cơ những chỉ trích rằng thủ tướng đã quá nhận những quả nhiều và quá nhanh.

Về phía Gorbacov ông ta chỉ nhận những cơ hội hai điều. Một là công nhận cơ sự trang chấp về lãnh thổ giữa hai nước (hơn một chục năm nay vẫn khẳng định là vấn đề đó không tồn tại) và gây phút cuối cùng Gorbacov cũng đồng ý rút một phần quan ngại của mình trên quần đảo đối một sự đoàn với một vận quân và 40 máy bay chiến đấu Mig 23. Điều đó có ý nghĩa như thật sự dẫn đến việc giảm quân LX ở Thái Bình Dương. Song thực tế để trả đũa việc TQ và Nhật

hợp hoãn với nhau. Vì thế việc rút quân này cũng không làm thay đổi cán quân quân sự bao nhiêu.

Sự thật là như vậy, trừ 15 hiệp định ký kết về những vấn đề trao đổi vốn hóa và một chút giúp đỡ kinh tế. Hàng đầu của quốc gia Nhật định tiếp tục các dự án (bị đình chỉ từ năm 1974) về phát triển khai thác khí tự nhiên ở Sakhalin. Nhật cũng giành cho LX sự giúp đỡ về tiền và kỹ thuật để chuyển một số nhà máy quân sự sang sản xuất dân dụng. Ngân hàng xuất nhập khẩu sẽ cho LX vay 450 triệu dollar (số tiền nợ do LX sẽ trả cho các hãng buôn của Nhật), khoảng 100 triệu dollar viên trợ thực phẩm khẩn cấp (khoản này trước đây bị dừng lại bởi thái độ lạnh lùng của Gorbacov đối với các nước vùng Baltic, nay cũng được tiếp tục).

Trước khi thủ tướng Kajfu thăm Moskva vào mùa hè, một biện pháp cứng quyết về những hòn đảo sẽ được thực hiện. Cứng thật là chỉ có mấy cái chấm nhỏ trên bản đồ phía Nam chuỗi Kurul, lại là những điểm lớn nhất trong mâu thuẫn giữa hai cường quốc. Nó có ý nghĩa lớn ở trong lòng mỗi nước. Gorbacov thì cơ phe bảo thủ và ông Yeltsin, những hòn đảo này bao đảm cho LX xâm nhập vào Thái Bình Dương. Ông Kajfu thì phải đương đầu với dư luận công chúng, và ngay trong chính phủ, mong muốn lấy lại những hòn đảo này.

Mặc dù vậy, những hòn đảo này không phải là một trở ngại lớn như vậy nếu hai phía có động cơ lớn hơn để vượt qua nó mà đạt đến một sự thỏa thuận. LX muốn có tiền và kỹ thuật công nghiệp của Nhật nhưng những nước khác như Đức và Nam Triều Tiên là bạn hàng tự nhiên hơn của Nhật. Mặc dù tại nguyên phong phú, Nga khó có thể chen chân được vào mặt trận kinh tế của Nhật.

Nhật bản cũng có lý do để "cứng đầu cứng cổ". Chính phủ Nhật coi thái độ của LX là tương trưng cho việc một siêu cường quốc trước đây bây giờ đã coi trọng người bạn láng giềng giàu có như thế nào. Nếu Gorbacov vẫn tiếp tục cho rằng chiến tranh lạnh đã kết thúc thì LX có đối xử với Nhật hơn là đối với một cái đuôi của Mỹ. Cần phải thừa nhận rằng: Nhật là một quốc gia đang đi lên, còn Nga ngược lại đang đi xuống. □

Píp Môn lược dịch

*billion: tỷ

NGƯỜI VIỆT Ở MỸ

Theo THE ECONOMIST 27.4.1991
và NEW YORK TIMES SERVICE 4.91

Tuần này có ngày "Quốc Hận" cho người Mỹ gốc Việt, hay "tháng Tư đen", hôm đó họ kỷ niệm ngày Sài Gòn thất thủ. Như mỗi sáng thứ bảy khác, cư dân của Little Saigon (Tiểu Sài Gòn) ở Orange county (quận Cam)-bang California-Mỹ sẽ xúm quanh màn ảnh tivi để xem chương trình tiếng Việt một giờ rưỡi. Có những ca sĩ quen thuộc và đôi chút tin tức địa phương, nhưng chủ đề chính là chuyện đi hải hương tới thăm các trại tị nạn VN ở khắp nơi trên thế giới. Trung tâm của sự chú ý là mục "Nhấn Tin", trong đó những người tị nạn được với họ khảnh khác để cầu cứu những người họ hằng đang sống ở Mỹ, Canada hay Úc.

Little Saigon là thủ phủ của người Mỹ gốc Việt. Ở bang California có khoảng 400.000 người Việt trong số 3 triệu người gốc châu Á. (...)

Lên sóng tị nạn đầu tiên mang theo nhiều người Việt giàu có và có trình độ nhất. Nhưng 3/4 số người Mỹ gốc Việt đến Mỹ hoặc sinh ra ở

đây trong những năm 80. Những người mới đến, đại đa số là ngư dân hoặc nông dân với danh nghĩa thuyền nhân, thì không thành đạt được như những người đến đợt đầu tiên. Lần trong cơ hai nhóm còn cơ người Hoa mà trước đây từng sinh sống ở VN và điều khiển nhiều công việc làm ăn ở đó.

Mặc dầu vậy, sự phân chia lớn nhất trong cộng đồng người Việt không phải là chủng tộc hoặc kinh tế, mà là theo thế hệ. Người nhiều tuổi vẫn còn coi nước Mỹ như là nơi tỵ nạn; những người trẻ tuổi hơn thì coi đó là quê nhà mới. Khi được hỏi, "Nếu chính phủ VN thay đổi thì bà có trở về sống ở VN không?", bà Nam Trân - người phụ trách chương trình truyền hình tiếng Việt - trả lời cơ, nhưng các con bà thì nói không.

Dù trẻ em người Việt thường học hết trung học ở California sớm nhất, bố mẹ và ông bà của chúng nhiều khi sống đời khổ sở. Nhiều người thường chỉ ở nhà vì họ không biết lái xe. Nếu họ có phiêu lưu một chuyến ra quán cà phê ở Little Saigon, thì đó là đề tài chuyện trò chính trị (Việt Nam) hoặc để đọc một trong số trên 20 tờ báo tiếng Việt. Một số người cảm thấy tui nhục vì không thể trò chuyện được với lũ cháu nói tiếng Anh của họ.

Bóng ma của Hồ Chí Minh đã theo những người Việt này vào quận Orange. Trên lý thuyết, bất cứ quan hệ nào hoặc ý định quan hệ hữu hảo với chế độ cộng sản đều là phản bội. Người nào lên tiếng muốn đàm phán /với cộng sản/ thì nhận được lời đe dọa, giết; những người kinh doanh công khai với VN đã nhận được bom trong thư.

Quan điểm như thế trông có vẻ qui củ, nếu như mà nó không phải là đồ rơm. Nhiều người đã tới Hà Nội. Hàng du lịch ở Little Saigon quảng cáo cho những chuyến đi Bangkok, mà rất ngẫu nhiên trùng hợp với các chuyến đi VN. Một trong số những ngành làm ăn lớn nhất ở Little Saigon là việc gửi tiền về VN. Gia đình trung bình thường gửi mỗi tháng 100\$ và trả phí tổn 10\$ để gửi nó, một phần số tiền này vào tay chính phủ VN. (...)

Đôi lúc FBI (Cục điều tra liên bang Mỹ) tràn áp những vụ buôn tiền. Một vấn đề hình sự lớn

hơn nhiều xuất phát từ các băng cướp người Việt. (...) Phần lớn tội ác của các băng cướp ít mang tính chất chính trị, khá hiệu quả và không được báo cho cảnh sát. Nạn nhân thường là những người Việt khác. Các băng thường đến tận nhà, tra tấn gia đình để cho tới khi họ nộp tiền (nhiều người Việt giữ tất cả tiền ở nhà dưới dạng vàng hoặc đồ trang sức như, hồi họ ở VN). Một số băng đi khắp nước Mỹ, sống ở quan trọ và đi ăn cướp với trang giấy họ "Nguyễn" xé từ số điện thoại địa phương hoặc là cùng với những kẻ "chỉ" điếm ở địa phương.

Ông Cassidy - chuyên viên về các băng cướp người Việt - nói rằng bọn cướp là những nạn nhân của quá khứ của họ ở VN và của sự thất bại của xã hội Mỹ không làm cho họ hòa nhập vào cuộc sống được. Ông nói: "Xã hội chúng ta /Mỹ/ nhìn người Việt như những kẻ thua trận, như là một nỗi nhục bị mất, đại diện cho trang sử không hay ho gì của chúng ta. Những kẻ vì thành niên này nổi loạn. Chúng nói: 'Tôi đã cố làm người Việt nam, nhưng không được. Tôi đã thử làm người Mỹ, và cũng không xong. Thế thì bây giờ tôi làm kẻ cướp.'" /Đoạn trích từ New York Times Service/

Tuy nhiên, người Việt ở Mỹ rất có thể sẽ trở thành nhóm người thành đạt nữa trong số những người di cư đến Mỹ. Họ đã tạo thành nhóm người A châu lớn thứ ba sau 1,3 triệu người Hoa và 1,5 triệu người Philipin. Cho dù đến nay họ vẫn chưa cạnh tranh được những thành công trong kinh tế của những người A châu khác, họ có chung rất nhiều tính chất. Họ làm việc chăm chỉ; họ có một tình cảm gia đình mạnh và rất coi trọng học vấn.

Cho tới nay những thành công trong kinh doanh thường nhờ vào cơ tính gia đình; hiệu tạp hóa, quán ăn, gara. Bởi vì ngôn ngữ vẫn còn là một vấn đề, nhiều người Việt đã trở thành kỹ thuật viên hoặc kỹ sư. Nếu máy điện toán Toshiba bị hỏng ở Mỹ, đã có kỹ sư người Việt ở California đảm nhận việc sửa chữa nó. Little Saigon ngày nay có thêm nhiều cửa hàng và công sở mới. Năm 1980 chỉ có hai nhà băng; bây giờ có chín...

CD trích dịch

TÌM HIỂU LUẬT PHÁP

kỹ sư LƯƠNG VĂN TÍCH trả lời

Gần đây có một số bạn đọc hỏi chúng tôi về vấn đề kết hôn với công dân Tiệp khắc và xin gia nhập quốc tịch Tiệp khắc. Chúng tôi có đến gặp bác kỹ sư Lương Văn Tích, một Việt kiều có quốc tịch Tiệp khắc, sống tại Tiệp khắc hơn 40 năm, phiên dịch của tòa án Praha từ năm 1981 và có nhiều kinh nghiệm trong vấn đề này. Bác Tích có cho chúng tôi biết rõ một số qui định luật pháp Tiệp khắc về vấn đề kết hôn giữa công dân Tiệp khắc và công dân Việt nam và vấn đề xin gia nhập quốc tịch Tiệp khắc.

1.-KẾT HÔN VỚI CÔNG DÂN TIỆP KHẮC:

Theo luật pháp Tiệp khắc công dân Việt nam có thể kết hôn với công dân Tiệp khắc. Đơn xin kết hôn phải trình cho cơ quan hành chính Tiệp khắc cấp huyện hay cấp quận tại nơi cư trú của người làm đơn hay tại nơi cư trú của người công dân Tiệp khắc mà mình định kết hôn.

Cơ quan hành chính huyện hay quận yêu cầu những giấy chứng thực kê dưới đây:

- giấy khai sinh kèm theo bản dịch bằng tiếng Séc hay tiếng Slo-ven,
- giấy chứng thực trạng thái gia đình /chưa vợ, chưa chồng, ly dị, góa vợ, góa chồng/. Nếu đã ly dị thì phải nộp cả bản án ly hôn của tòa án, kèm theo bản dịch ra tiếng Séc hay tiếng Slo-ven nếu ly dị tại Việt nam.
- Giấy chứng thực về quốc tịch Việt nam. Không thể sử dụng hộ chiếu Việt nam làm chứng từ về quốc tịch được. Phải có một giấy chứng thực

riêng biệt hay ghi rõ trong giấy chứng thực về điều kiện tư pháp để kết hôn ghi ở đoạn e/,
đ/ Giấy chứng thực về nơi thường trú và nơi tạm trú. Nơi thường trú của đa số công dân Việt nam công tác hay học tập tại Tiệp, khác là địa chỉ ở Việt nam và nơi tạm trú của họ là địa chỉ ở Tiệp khắc.

e/ Giấy chứng thực là có đầy đủ điều kiện tư pháp để kết hôn. Luật pháp Việt nam có ghi rõ những điều kiện cần thiết để được kết hôn như là phải trên 20 tuổi đối với nam giới và 18 tuổi đối với nữ giới, không bị bệnh tâm thần hay hoa liễu mà không thể chữa được.

Khi nộp đơn cho cơ quan hành chính huyện hay quận người làm đơn phải trình hộ chiếu do cơ quan chính quyền Việt nam cấp, có ghi rõ hiệu lực của hộ chiếu đến ngày nào. Trong hộ chiếu phải ghi rõ thời hạn cư trú tại Tiệp khắc do cơ quan chính quyền Tiệp khắc cho phép.

Những chứng từ nêu ở đoạn b/ và e/ chỉ có giá trị trong 6 tháng kể từ ngày cấp chứng từ. Quá thời hạn này phải xin chứng từ mới.

2.-XIN NHẬP QUỐC TỊCH TIỆP KHẮC:

Theo đạo luật của Hội đồng nhân dân nước cộng hòa xã hội chủ nghĩa Séc số 39/1969-Sb, §9, đoạn 2, một phụ nữ nước ngoài sau khi kết hôn với một công dân Tiệp khắc thì được hưởng quốc tịch Tiệp khắc nếu cơ quan hành chính huyện đồng ý. Đơn xin hưởng quốc tịch phải nộp cho cơ quan hành chính trong vòng 6 tháng kể từ ngày kết hôn.

Những đứa con của phụ nữ này, con chung hay con riêng của mình, dưới 15 tuổi cũng được hưởng quốc tịch Tiệp khắc như người mẹ /đạo luật kể trên, §9, đoạn 2/. Trong đơn xin hưởng quốc tịch Tiệp khắc phải ghi rõ tên họ và những số liệu cá nhân cần thiết của đứa trẻ.

Cũng theo đạo luật này /§10, đoạn 1/ một người nước ngoài có thể xin nhập quốc tịch Tiệp khắc sau thời gian thường trú tại Tiệp khắc ít nhất 5 năm. Thời gian thường trú tính từ ngày được cấp "giấy phép cư trú cho người nước ngoài", gọi tắt là thẻ kiều dân.

Cũng theo đạo luật này /§8, đoạn 4/ những người con mà cha hay mẹ là công dân Tiệp khắc và người thứ hai là công dân nước ngoài thì người con được hưởng quốc tịch, nếu đứa trẻ này sinh tại nước Tiệp khắc.

Đơn xin hưởng hoặc được cấp quốc tịch Tiệp khắc phải nộp cho cơ quan hành chính huyện hay cấp quận tại nơi cư trú của người làm đơn.

Ngoài bản kê khai lý lịch, cơ quan hành chính yêu cầu những giấy tờ kể dưới đây:

- giấy khai sinh kèm theo bản dịch bằng tiếng Séc hay tiếng Slo-ven,
- giấy kết hôn,
- bản nhận xét về công tác của xí nghiệp chủ việc,
- giấy chứng thực về tiền lương,
- trích lục lý lịch tư pháp.

Khi nộp đơn cho cơ quan hành chính, người làm đơn phải trình hộ chiếu do cơ quan chính quyền Việt nam cấp và thẻ kiều dân với thời hạn thường trú tại Tiệp khắc ít nhất là 5 năm, kể từ ngày cấp thẻ. Đối với phụ nữ Việt nam lấy chồng Tiệp khắc thì không cần thiết cơ điều kiện cư trú 5 năm, nhưng phải nộp đơn trong vòng 6 tháng kể từ ngày kết hôn. Nếu quá thời hạn này thì phải đợi 5 năm theo điều kiện của luật số 39/1969, §10, đoạn 1. Cũng cơ trưởng hợp mã cơ quan chính quyền Tiệp khắc cho ngoại lệ đối với phụ nữ nước ngoài có chồng Tiệp khắc và đã có con nhưng thời hạn cư trú không đến 5 năm.

3.-XIN THÔI QUỐC TỊCH VIỆT NAM:

Theo luật pháp Tiệp khắc hiện có hiệu lực thì một công dân không thể có hai quốc tịch: quốc tịch Tiệp khắc và quốc tịch của một nước ngoài. Vì thế nên công dân Việt nam sau khi được cơ quan chính quyền Tiệp khắc hứa cấp quốc tịch Tiệp khắc phải làm đơn xin thôi quốc tịch Việt nam gửi cho Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt nam thông qua Đại sứ quán Việt nam tại Tiệp khắc.

Thủ tục làm đơn và những phụ lục cần thiết kèm theo là do Phòng Lãnh sự của Đại sứ quán Việt nam ấn định. Việc thôi quốc tịch Việt nam phải do Hội đồng Bộ trưởng nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt nam quyết định.

Theo đơn xin thôi quốc tịch Việt nam phải kèm cả bản sao, được chứng thực của công văn của cơ quan chính quyền Tiệp khắc hứa cấp quốc tịch khi người làm đơn đã thôi quốc tịch Việt nam.

4.-QUI CHẾ "KIỂU DÂN TẠI TIỆP KHẮC" VÀ QUI CHẾ "CÔNG DÂN TIỆP KHẮC":

Những người công dân Việt nam được phép cư trú tại Tiệp khắc thì được hưởng qui chế "kiểu dân tại Tiệp khắc". Thời gian cư trú cho phép thường là 3 năm. Sau thời hạn này phải làm đơn xin gia hạn và phải được Đại sứ quán Việt nam đồng ý. Những kiều dân này có những quyền hạn và nhiệm vụ như công dân Tiệp khắc nhưng không thuộc quốc tịch Tiệp khắc, không được quyền bầu cử và ứng cử, không thực hiện nghĩa vụ quân sự. Họ vẫn thuộc quốc tịch Việt nam, nếu khi đi ra nước ngoài phải có hộ chiếu Việt nam và

phải tôn trọng những qui định tư pháp Việt nam về thị thực xuất, nhập cảnh.

Những kiều dân tại Tiệp khắc sau 5 năm thường trú có thể xin cấp quốc tịch Tiệp khắc, không nhất thiết phải có vợ hay có chồng thuộc quốc tịch Tiệp khắc. Khi được cấp quốc tịch Tiệp khắc thì họ được hưởng qui chế "công dân Tiệp khắc" tức là có những quyền hạn và nhiệm vụ như những công dân Tiệp khắc khác, tức là có cả quyền bầu cử và ứng cử, nhiệm vụ thực hiện nghĩa vụ quân sự. Họ được cấp thẻ chứng minh công dân và hộ chiếu của nước Tiệp khắc. Việc đi ra nước ngoài được hưởng mọi quyền lợi của công dân Tiệp khắc như là được sang một số nước ở Âu châu không cần có thị thực xuất, nhập cảnh, được đối ngoại tế theo số lượng do Nhà nước Tiệp khắc qui định, được trả cước phí đi đường bằng nội tế v.v.

Praha, ngày 15.4.1991

Đời khi...

Đời khi muốn vo tròn trái tim
với trái tim tròn trịa
thật dễ
lựa chiều lẫn xuôi.

Đời khi thêm mãi nhẩn tâm lòng
với tâm lòng nhẩn thẩn
nhẹ nhõm.
Niềm trắc ẩn trượt đi.
Vắng, đời khi ...

Những em đi, dễ chi !
Khi mình còn thói quen đổ mắt.
Khi mình chưa biết cách
Trở li' ...

Huế 1989

HỒ HỒNG SÂM

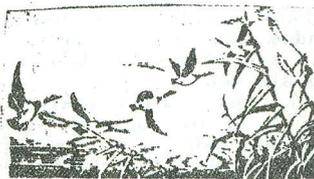
Chia tay

Chia tay thôi dễ em về
Nắng chiều cứ đợi dần về đứng cây
Thu về trời đổ heo may
Lá văng đầu xuống vai gầy xiêu xiêu

Dấu rớt bóng dáng thân yêu
Chi' còn anh với một chiều vắng mớ
Mong tang một lớp bụi mớ
Con tàu trôi giữa ngân ngổ chiều

Xa rồi bóng dáng thân yêu
Em đi ra về thêm nhiều nhớ mong
Thời gian lại gõ cửa lòng
Như hồ hện lại chờ mong thàng ngày
Gặp rồi, gặp để chia tay
Nhớ nhưng lại đắp thêm dây niềm tin.

Atakale

VIỆT NAM 16 NĂM QUA VÀ TRONG TƯƠNG LAI

30.4.1975 cuộc chiến tranh trường kỳ kết thúc, đất nước ta thống nhất. Từ đó tới nay, dưới sự lãnh đạo của Đảng, cả nước cùng "tiên vững chắc" vào thời kỳ quá độ lên CNXH.

Xuất phát từ một nước nông nghiệp nghèo nàn, lạc hậu, đến nay sau 31 năm xây dựng CNXH ở miền Bắc, 16 năm xây dựng CNXH trên phạm vi cả nước, mặt cho Đảng kêu gọi: "ưu tiên phát triển công nghiệp nặng trên cơ sở phát triển công nghiệp nhẹ", trong căn ngành kinh tế quốc dân, nông nghiệp vẫn là mặt trận hàng đầu. Với tập quán làm ăn sản xuất nhỏ, một nền kỹ thuật lạc hậu với hình ảnh "con trâu đi trước, cái cày theo sau", dù là nước nông nghiệp, đến nay người Việt nam vẫn không đủ ăn! Một loạt các chính sách sai lầm như hợp tác xã nông nghiệp, kết nhập vào hợp tác xã lớn lại chia ra các hợp tác xã nhỏ, phương châm sản xuất theo kiểu dập khuôn - làm một điển hình rồi các nơi khác dập khuôn theo đó bất kể điều kiện tự nhiên, khí hậu có thích ứng hay không, để rồi năm sau bỏ đi thì điển hình ấy cũng lụn bại luan (trường hợp hợp tác xã Định công, Hoàng long (Thanh hóa), Quyết tiến (Hà nam ninh)), hay chính sách kinh tế mới với kiểu "đánh trống bỏ dùi" hoặc chiến dịch đi dân lên miền núi với khẩu hiệu: "vỏ mo cơm, quả cà và tấm lòng công san chúng ta quyết tâm sắp xếp lại giang sơn". Hồi ôi, với mo cơm, quả cà, một sự đốt nạt công với lòng nhiệt tình thì chỉ có phá hoại càng nhiều mà thôi. Những chính sách kiểu này rất nhiều và tất cả dựa trên nông nghiệp nước ta càng đi sâu vào ngõ cụt, để đến cuối cùng sau bao nhiêu năm nền nông nghiệp Việt nam trở thành "hợp tác từng nhà, tiến lên toàn quốc" - hợp tác chán thì ta chia ra từng nhà, trâu bò không đủ thì ta dùng sức người... Cùng với kỹ thuật lạc hậu nên người nông dân hoàn toàn chỉ biết phụ thuộc vào... trời, năm nào mùa gió thuận hòa thì tạm đủ ăn, không thì đói (điển hình là nạn đói 1988).

Nông nghiệp lụn bại, công nghiệp càng lụn bại hơn. Với chính sách ưu tiên phát triển công nghiệp nặng, Việt nam ta đã hao phí bao nhiêu tiền của để xây dựng các khu công nghiệp nặng tập trung để rồi trở thành vô dụng (như khu gang thép Thái nguyên, thép hạch toán kinh tế thì tiền bán sản phẩm không đủ trả lương cho công nhân). Một vài nhà máy cơ khí tập trung ở mấy thành phố lớn cho thấy nền công nghiệp Việt nam qua nghèo nàn và lạc hậu. Sau đại hội Đảng V, Đảng ta đưa ra chủ trương tập trung "phát triển công nghiệp nhẹ", phân đầu đảm bảo hàng tiêu dùng cho nhân dân. Cuối cùng chủ trương vẫn chỉ là chủ trương, ngành công nghiệp nhẹ Việt nam với lời lam ăn "XHCN", bao cấp, quan liêu hiện nay ra sao? Chỉ cần nhìn vào thị trường hàng tiêu dùng trong nước thì rõ. Trong thời gian gần đây có nhiều người từ Việt nam sang hoặc về phép sang đều hỏi thông báo, ở Việt nam bây giờ toàn bán hàng xin, toàn hàng Thái lan, Trung quốc v.v. hầu như không có một mặt hàng nào của ngành công nghiệp nhẹ trong nước có chỗ đứng chân. Các nhà máy làm ăn thua lỗ, bầy giờ hoặc phải sản xuất cầm chừng, ngồi ngợp hoặc đóng cửa sa thải công nhân. Theo số liệu của cục thống kê tổ chức lương thực thế giới FAO thì Việt nam có tổng thu nhập quốc dân khoảng 99 tỉ USD/năm (năm 1989), trung bình đầu người, nếu tính dân số 65 triệu, là 140USD/năm, "được duyệt" vào hàng các nước nghèo nhất thế giới sau cả Lào và Campuchia. Hàng hóa không sản xuất được, lương thực không đủ cho

● DIỄN ĐÀN BẠN ĐỌC

nhu cầu trong nước, căn ngành xuất nhập khẩu luôn luôn âm nên dân tình trạng gia c tăng vùn vụt, lạm phát phi mã là tất nhiên (cơ truyện rằng một của hàng phải cử riêng một nhân viên chuyên đi viết giá vì cứ một lúc lại thay đổi). Theo phong trào Perestrojka (ở Liên xô), Việt nam cũng tiên hành đổi mới. Đước đầu sản xuất tư nhân được nới lỏng nên có vẻ phát triển mạnh, theo ông Nguyễn Xuân Oanh (cố vấn kinh tế của chính phủ) cho biết thì nhà nước đã bỏ ra 20 triệu USD để mua vàng về tung ra thị trường nhằm giữ giá đồng tiền, lạm phát chững lại, nền sản xuất có chiều hướng đi lên, nhưng rồi tất cả lại thay đổi nhanh chóng. Nền sản xuất tư doanh vấp phải những hình thái lãnh đạo quan liêu, của quyền cùng những chính sách cứng nhắc đã chững lại. Sản xuất lại đình trệ, lạm phát lại "phi" vùn vụt. Nhưng hô hời ban đầu được thay thế bằng những lo âu vồn cơ. Ông Nguyễn Trọng Oanh trong bài trả lời phỏng vấn tạp chí Khoa học và Tổ quốc, phải công nhận: "ổn định đồng tiền chỉ là bước đầu, sau đó phải phát triển sản xuất, dẫn đến cân bằng cung cầu, đưa cân ngành xuất nhập lên đường mới mong phát triển kinh tế. Nền sản xuất đã bị cơ chế bóp nghẹt. Nhà nước không thể lấy ở đâu ra mỗi năm mấy trăm triệu USD để cấp cứu nền kinh tế". Trong không khí "kinh tế bùng ra" như vậy, ở Việt nam có tình trạng người người đi buôn, nhà nhà đi buôn, hàng loạt các cơ quan xí nghiệp nhà nước đi buôn. Trong cơ chế quan liêu, bao cấp ở Việt nam với pháp luật bị lũng đoạn nên năm ngoài xảy ra hàng loạt các cơn bão tham nhũng, tin dung, nạn dặt hối, số đề v.v. Theo báo chí trong nước: những vụ Thanh hương, Đại thành, đồng lạnh Hưng vượng... đến cả các cơ quan công an, quân đội cũng đi buôn lậu (vụ kho quân đội ở Bô ngã, vụ phòng cảnh sát hình sự tỉnh An giang). Nhân dân khôn đốn vì bị lừa gạt, các xí nghiệp, cơ quan nhà nước vỡ nợ, chỉ có những ông "đầy tớ" là no bẫm! Tất cả những điều này góp phần tạo nên bức tranh hỗn loạn về xã hội Việt nam và gây cho nền kinh tế nước nhà những tổn thất nghiêm trọng.

Trong năm nay và các năm sau nền kinh tế Việt nam sẽ còn bị khủng hoảng nặng nề vì Liên xô cắt giảm viện trợ tới 80%. Theo đại sứ LX tại Hà nội Kamidunin thì từ 1955 tới 1989 Liên xô đã viện trợ cho Việt nam khoảng 30 tỉ USD, chỉ riêng kế hoạch 5 năm 1986-1990 đã ngốn mất 10 tỉ USD (lưu ý Việt nam phân từ Liên xô khoảng 90% xăng dầu, 90% thép, 80% bông, 80% phân bón). Để đổi lại Việt nam xuất sang Liên xô các loại sản phẩm nhiệt đới. Bây giờ tất cả các quan hệ thương mại giữa hai nước phải tính theo giá quốc tế. Thêm nữa Liên xô đòi Việt nam phải trả món nợ 12 tỉ USD trong 5 năm tới (đến nay thì thực Việt nam chưa biết cách gì để giải quyết món nợ này).

Cùng với sự lụn bại trong sản xuất là nạn thất nghiệp, năm nay số quân giải ngũ vào khoảng 600 nghìn, hơn 500 nghìn bị thất hồi từ các xí nghiệp quốc phòng, số công nhân đi hợp tác lao động từ các nước Đông Âu, I-tác trở về làm đồng đúc thêm đội quân thất nghiệp vấp đã rất đông đảo. Thêm vào đó vấn đề lương nỏ ăn số (trên 2%) cũng gây nhưng hậu quả hết sức tai hại. Trước mắt đội quân thất nghiệp sẽ dạt đến con số kỷ lục. (Nếu tính đúng số người trong độ tuổi đi làm mà không có việc làm, số thanh niên ở nông thôn thực tế bị thừa ra nhưng vẫn bám vào mảnh ruộng theo kiểu "Một người làm một sao cũng đủ, chục người một sao cũng không sao" thì chắc chắn số người thất nghiệp không qua 10 triệu! Đây là chưa kể số người "thất nghiệp nửa mùa" chỉ làm cầm chừng hoặc thỉnh thoảng có việc làm). Cuộc sống của những người thất nghiệp rất khốn đốn, cuộc sống của những người có việc làm cũng không sang sủa hơn, chúng ta hãy nghe bà chủ tịch liên đoàn lao động Sài gòn Hoàng Thị Khánh nói về cuộc sống những người lao động, giai cấp của Đảng (theo báo Tuổi trẻ): "Đời sống khó khăn, thiếu thốn vì lương thấp,

(xem tiếp trang 17)

CÂU CHUYỆN THÁNG TƯ

TƯ 30-4, XOM TÔI NĂM 1975

Đã 16 năm rồi nhưng trong tôi vẫn giữ kỷ ức về ngày 30-4 năm ấy...

Khi đài phát thanh bao tin Sài Gòn thất thủ, Tổng thống Dương Văn Minh đầu hàng vô điều kiện, ông tôi bao tôi chạy đi báo cho mẹ tôi và hàng xóm biết. (Trước năm 75, rất ít nhà có máy thu thanh, mãi sau này có người vào Nam xom tôi mới biết đến cái ti-vi). Tôi đã chạy đi khắp xom và reo: chiến thắng, bộ đội ta giải phóng miền Nam rồi.

Lúc đó mọi người đều ủa ra cửa, mọi người đều hôn hơ, vậy là ngày mọi người mong đợi đã tới: giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước, hòa bình, độc lập,...

Có lẽ lúc đó tôi còn quá bé, không thể biết được sự tàn khốc của chiến tranh và vì vậy làm sao hiểu hết được giá trị của ngày hòa bình lập lại. Sinh ra trong một nước chiến tranh triền miên, trở chồi yêu thích của bọn trẻ con chúng tôi là "đánh nhau". Sùng của bọn chúng tôi được tú tạo tú mảnh gỗ, màu tre. Tiếng nổ là mồm kêu hay tiếng "boong boong" gõ vào ống bô, sửa bô. Trong "trận chiến" ấy, đứa nào mà chẳng thích được lam "bộ đội", "phệ ta" để được chiến thắng. Chiến thắng, giải phóng - nhưng từ mà tôi reo chiêu hôm ấy, tôi nào biết được ý nghĩa của nó. Còn những người lớn như ông tôi, bố mẹ tôi và bao gia đình nữa, họ đã trông chờ gì ở ngày 30-4 năm ấy. Tôi không biết hôm đó họ nghĩ gì, chỉ biết rằng ngày cậu tôi đi bộ đội vào Nam, bà tôi, mẹ tôi và các cô đi khóc nhiều, chỉ sợ chẳng quay về.

Cậu tôi đã trở về bằng xương bằng thịt thật, nhưng trong lớp bạn bè cùng đi, nhiều người chỉ trở về với gia đình qua tấm băng "Tổ quốc ghi công". Năm tháng trôi đi, chiến tranh vào qua khu. Những người đã tham chiến cũng phải quên dần đi những ngày tháng kinh hoàng. Cậu tôi vẫn đưa mình là "bộ đội nhất ông bố", vì hồi đó tân cộng đến đâu, Mỹ, Ngụy bỏ chạy hết rồi, vậy nhưng, nếu không có ngày 30-4 thì chẳng riêng gì thế hệ trước, thế hệ bọn tôi cũng sẽ bị ném vào vòng máu lửa. Súng ống, bom đạn, những vũ khí tối tân nhất từ "các nước XHCN anh em" và các nước văn minh Phương Tây sẽ tiếp tục đổ vào Việt Nam, thiêu cháy Việt Nam, tiếp thêm sinh lực cho những người Việt găm nhò bé nhưng triu nặng hần thù tiếp tục bắn giết, xâu xé nhau. Cho con cháu sau này được thừa hưởng một đất nước điều tàn và nai lưng ra trả nợ.

Với tôi chiến tranh là ác mộng. Tôi kinh sợ chiến tranh, cảm thù những kẻ nào đã đẩy đất nước tôi vào vòng chiến. Chỉ mới xem trên ti-vi cảnh xe tăng của các "đồng chí Trung quốc" để nát xác sinh viên, lính của Ceausescu bắn vào đoàn biểu tình... mà tôi đã thấy sao đã man kinh khủng. Vậy mà ở Việt Nam, 30 năm chiến tranh, tổng số bom đạn đã sử dụng bằng số đạn bom trong chiến tranh thế giới 2, hơn 10 triệu xác đồng bào, mấy chục ngàn lính Mỹ. Đo đâu phải là những con số thống kê cho ai đó báo cáo thành tích hay cho những nhà nhân đạo tổ cáo chiến tranh. Đo là biết bao số phận của những con người với những tình yêu, khát vọng,...

30-4 ai gọi, đó là ngày "Quốc vui" hay "Quốc hận", tôi nghĩ rằng cái chính đó là ngày chấm dứt cuộc chiến dài nhất, tàn khốc, đã man nhất trong lịch sử dân tộc. Lịch sử có sang trang mới đẹp hơn không lại là chuyện khác.

30-4: KỶ NIỆM NGÀY GÌ ?

Trong năm có những ngày như ngày Tết, mọi người Việt Nam không phân biệt chính trị, tất

giáo đều chào đón với niềm hân hoan. Vậy nhưng cũng có ngày như ngày 30-4 để họ bị chia thành hai khối phần gianh, cho kẻ vui, kẻ buồn, tâm tư tán loạn về hai cực.

30-4: Ngày giải phóng Miền Nam ?

Những nhà lãnh đạo Cộng sản vẫn tự hào về thành tích giải phóng Miền Nam, thống nhất đất nước, 30-4 với họ là ngày lễ lớn ăn mừng chiến thắng.

Xin xét ngay đến thành tích mà họ muốn tu hão. Thống nhất đất nước đó là điều rõ ràng khi giang sơn về một mối. Nhưng thống nhất không đồng nghĩa với giải phóng. Miền Nam được giải phóng ư? Chính vì vậy mà không còn một khoảng không khí tự do trên mảnh đất quê hương khiến hơn triệu người phải liả nước ra đi. Giải phóng kiểu gì mà những quyền tự do, cơ bản như tự do ngôn luận, tự do lập hội cũng mất. Đảng CSVN đã giải phóng tôn giáo bằng cách đóng cửa các tu viện, bắt bớ, giam cầm, giám sát các tu sĩ, giáo sĩ? Đảng CSVN đã giải phóng Miền Nam bằng hệ thống công an, hành chính kênh căng đến từng thôn xóm để chăm lo cho hạnh phúc nhân dân? Họ đã giải phóng "những người anh em bên kia chiến tuyến" trong những trại cải tạo được lập ra ở khắp nơi rừng sâu, chướng khí, trên tinh thần hòa hợp dân tộc?

Và là lòng thật, ai đã giải phóng ai? Nhiều người như bà Dương Thu Hương khi vào Nam đã thấy la lung khi ở các quan sách người ta bán cả triết học Mac-Lê-nin. Cũng sau ngày thống nhất mà có thời "miền Nam nhận họ, miền Bắc nhận hàng", đồng bào miền Bắc được chia sẻ với đồng bào miền Nam vị cay đắng của phân vinh giá tạo. Đo không phải là câu viết khôi hài mà chính bởi vì cái sự thực nó khôi hài phủ phàng như vậy. Những người được giải phóng thì bị đeo gông, những người đi giải phóng thì nhận ra mình còn bị tù túng hơn, thậm chí còn được giải phóng lại. Hiện thực xã hội miền Nam bây giờ đã đập thẳng vào mắt những người cộng sản, chọc thủng lớp bùng những của những lý luận giao điều, gian trá bao quanh họ. Phải tới hơn chục năm sau cũng với sự sụp đổ toàn diện của CNCS trên toàn thế giới, Trần Mạnh Hảo mới tự gọi sạch được để "lý thần", lý đảng, Dương Thu Hương mới tự giải phóng mình khỏi những "ảo vọng" và rồi kiên quyết từ bỏ "Thiên đường mỹ".

30-4 là ngày chiến thắng? Ai đã chiến thắng? Nhà thơ Bằng Việt đã có cảm nghĩ rằng cuộc chiến này không có người chiến thắng, chỉ có mất mát. Người cha, người mẹ chiến thắng vì đã mất con, người vợ chiến thắng vì đã mất chồng, trẻ thơ chiến thắng vì đã mất bố? Người lính chiến thắng vì đã mất một phần cơ thể nhưng bù lại đã giết được nhiều quân thù? Dân tộc Việt Nam chiến thắng để quốc Mỹ vì đã mất hàng triệu người con và tổ quốc mang trên mình những vết thương còn sừng tây?

Người ta ca ngợi sự chiến thắng của những lý tưởng cao cả, của những chủ nghĩa triu tượng. "Việt Nam mau và hoa". Lê nào máu của bao người đổ xuống lại chỉ để tô hồng cho "vanh hoa chiến thắng" kính dâng lên Đảng, Bác và CNCS.

Ai muốn 30-4 là ngày tung bùng ăn mừng chiến thắng thì mặc họ.

30-4: Ngày Quốc hận ?

Từ sau 1975, cứ mỗi năm đến ngày 30-4, người Việt Nam tại hải ngoại lại kỷ niệm ngày Quốc hận.

Còn Quốc biên năm nào đến nay khiến nhiều người còn băng hoàng, tháng thốt. Họ không tin rằng chế độ miền Nam Việt Nam đã sụp đổ nhanh chóng như vậy. 30-4 đến, nhiều người lại được dịp ngâm ngùi nhìn lại qua khứ, nếu cái hận mắt

nước, nung nấu lòng căm thù, "ngắm thù lớn" để "không đối trời chung" với Cộng sản. Văn sĩ mãi bút, vô biên mãi gươm cho ngày phục hưng, phục quốc.

Cơ lễ ngày Quốc hận vì mang tính kết cục bộ và tiêu cực nên chỉ có những người đã tham chiến mới kỷ niệm. Những người mới lớn khó có thể cùng hận với họ được.

Vì cơ ngày 30-4 mà những người Việt hải ngoại đã phải bỏ nước ra đi, và hàng trăm nghìn người còn đọng lại ở những trại tỵ nạn. Đối với họ, 30-4 là ngày đau thương. "Ôn cố tri tân", bên gan luyện ý chí đó là thái độ tích cực, những dấu sao ngày Quốc hận thường có ý nghĩa cục bộ và tiêu cực. Hiện thực tồn tại vẫn chưa được chấp nhận.

30-4 với thế hệ trẻ

Không sớm thì muộn, ranh giới Quốc-Cộng cũng bị xóa mờ. Dấu ranh giới đó không thể xóa đi trong lòng thế hệ những người đã tham chiến, nhưng ranh giới đó vẫn không có trong lòng những người thế hệ mới.

Việt nam đã được thống nhất. Điều đó tưởng quá rõ ràng nhưng qua báo chí hai ngoại, nhiều người vẫn chưa chấp nhận điều đó, cơ chẳng họ chỉ chấp nhận sự thống nhất về địa lý. Mười sáu năm thống nhất đã đủ để ranh giới Bắc Nam xưa mờ nhạt. Vấn khai thác, mâu thuẫn Nam Bắc trong mọi lĩnh vực phải chăng họ vẫn muốn sống với quá khứ?

Khi Việt nam có dân chủ, nước Việt nam mới sẽ kỷ niệm ngày 30-4 là ngày gì? Nếu những người cộng sản thống thế, 30-4 sẽ vẫn là ngày chiến thắng, ngày giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước? Nếu những người quốc gia chống cộng thắng thế, ngày 30-4 sẽ là ngày quốc hận, ngày căm thù cộng sản? Nếu vậy thì 30-4 sẽ tiếp tục là ngày phân chia khối đại đồng dân tộc. Hãy kỷ niệm ngày 30-4 như ngày thống nhất đất nước.

Hận thù dẫn đến thiếu tỉnh táo. "Cách mạng nhưng" ở Tiệp khắc thường đi cùng với câu nói nổi tiếng của V. Havel: "Tình yêu và sự thật sẽ chiến thắng trước gian dối và hận thù". Đối với người Việt nam, câu nói đó không chứa nhiều mới mẻ, từ thế kỷ 15, Nguyễn Trãi đã có từ tưởng:

"Lấy đại nghĩa để thắng hung tàn
Lấy trí nhân để thay cường bạo"

Giữa con người Việt nam ngày nay, sự nghi kỵ, ganh ghét, hận thù từ nó đã qua nhiều rồi chỉ có nghĩa tình là thiếu. Hãy để lòng thù hận tồn tại tự nhiên đừng nên đào sâu thêm nữa.

Một sự thống nhất phải trả bằng giá quá đắt, hơn chục triệu người đã ngã xuống để lập đi khoảng ngắn cách đang lẻ là không có giữa những người Việt nam, Thống nhất không chỉ về mặt địa lý, thống nhất phải dẫn đến khối đại đoàn kết dân tộc. Hãy kỷ niệm ngày 30-4 như ngày tưởng nhớ những linh hồn của những người con đất Việt đã ngã xuống từ hai chiến tuyến để đất nước được thống nhất. Hãy để 30-4 là ngày thế hệ những người căm sung từ hai chiến tuyến gửi đến cho thế hệ sau lời nhắn nhủ, bức thông điệp để phải trả bằng máu và nước mắt: đừng bao giờ để cuộc nội chiến tàn tãn nữa xảy ra, đừng bao giờ để ngoại quốc xâm xé quê hương, chia ly lòng người Việt. 30-4 hãy là ngày chống chiến tranh.

Ngày Quốc hận vốn xuất phát từ quan niệm về chiến thắng và chiến bại của cuộc chiến năm 1975. Những ngày này quan niệm về chiến tranh cũng đã khác. Người ta có thể thất bại trong trận chiến nhưng lại thắng trong cuộc cạnh tranh kinh tế, văn hoá. Giống người Mông cổ xưa hung bạo thế mà đầu thu phục cả Trung Nguyên vẫn bị khuất phục trước văn hoá Trung Hoa. Người Đức, người Nhật ngày nay đã vượt cả những kẻ đã chiến thắng họ trên nhiều lĩnh vực. Vì hận mà nhiều người Việt quốc gia chống cộng vẫn muốn thắng lại cộng sản trong cuộc chiến mới. Tức là họ muốn đổ sức bao tàn với cộng sản. Như vậy họ đã khai thác nhằm tiềm năng của cộng đồng Việt nam hải ngoại.

KẾT: Đất nước đã thống nhất nhưng con người chưa được giải phóng. Khi nào người Việt nam mới được giải phóng khỏi ách đè nén của cộng sản, giải phóng khỏi sự bản cứng khốn khổ? Một cuộc chiến mới cũng không giải phóng được con người, một cuộc cách mạng mới cũng không giải phóng được con người nếu như mọi người không tự giải phóng mình. Trước hết tự thoát khỏi những nỗi lo sợ.

Praha, 4.1991
PHAN HUU

ĐỎ VÀ XÁM

Nếu bạn muốn đến Đại sứ quán Việt nam tại Praha thì chắc phải đi theo con đường của xe 176, qua quảng trường Sovietských Tangkistů (Những người lính tăng soviet). Bạn sẽ thấy chêm chêm trên cái bệ lớn một chiếc xe tăng loại T34 của Nga, vì nó đã lập công trong ngày giải phóng Tiệp khắc khỏi phát xít Đức. Riêng tôi mỗi lần đi qua đó lại thấy rợn rợn khi nhớ tới hình ảnh những xác người bị nghiền nát dưới bánh xích của nó trong phòng trưng bày "Mùa xuân 1968" hay gần đây nhất là những vết hằn của nó trên đường phố Vilnius và những vãnh khăn tang của những bà mẹ khi lính Nga đổ bộ vào Litva đầu năm nay.

Vĩ tội gì (kể ra cũng khổ). Chiếc tăng đã được sơn xanh lại. Có một điều khá thú vị là màu hồng nghe ra có vẻ ảm khách hơn màu xanh. Sinh viên trường nghệ thuật ngay hôm đó thành lập một câu lạc bộ đấu tranh để sơn lại chiếc tăng thành màu hồng. Hiện nay đã có 1300 người ký tên vào yêu sách đòi tô hồng lại chiếc tăng.

Nhân có chuyện thật như đùa, xin tặng anh chàng sơn chiếc tăng mấy câu thơ:

Trách anh cần quay lửa cảnh sát
Sự thật màu xanh nở tổ hồng
Đen sì cứ để cho rêu bám
Tô vẽ làm chi, chỉ nhọc công!

Anh rằng: Cái tô theo ông Chốp.
Sự vật phải mang tính khách quan.
Màu hồng: Máu, lửa pha nước mắt
Có sai chi mấy nở kêu oan!

Anh bảo: Tăng nào chả là tăng
Cung no máu thịt
Đổng xanh san băng
Cho dù có một lần chính nghĩa
Nào xứng để tồn đến vĩnh hằng!

Ngày mai anh sẽ vào Pankrac *
Vĩ tội sơn hồng chiếc xe tăng
Chiếc tăng sẽ lại xanh màu lá
Bởi những năm mờ đầu biết nói năng!

* Pankrac: nhà tù lớn ở Praha.

Praha, 29.4.1991
Hòa bình

NGÀY GIẢI PHÓNG

I. Ngày giải phóng

Ba tôi gọi đó là cố Mặt Trận Giải Phóng. Là cố ấy được kéo lên công sở từ sáng sớm, sau một loạt đạn ngắn vang lên từ phía ấy. Tôi lạ lắm, hết nhìn là cố nửa xanh nửa đỏ lại nhìn chú Tư Thuận, người hôm qua còn bán khoai mì lều động khắp xã, trên chiếc xe lam của mình, người sau này trước khi bán khoai trở lại đã có một thời gian dài làm xã đội phó, đưa tay lên làm loa; "Cac anh em binh sĩ nguy, chúng tôi không muốn đổ máu..." Điều làm tôi nhớ nhất là chú có một cái băng đỏ quấn quanh tay. Vết băng hoàng ngọc ngạc hiện lên trên tất các khuôn mặt người lớn.

Tất cả im lặng nhìn chú. Súng lại nổ, mọi người chạy toán loạn về nhà. Từ đó ba tôi không cho ai ra khỏi nhà nữa. Hình như đó là lính tư huyện Công Thành trên đường rút chạy về Biên Hòa, dụng đồ với toán nhân dân từ về vừa theo chú Tư, sau này gọi là du kích xã. Có cả tiếng M79 nổ. Nhưng nói chung, những người lính không chống cự nhiều, đa số vứt bỏ súng ống, áo quần giày dép. Mấy ngày sau đó vẫn có những người dân ông chân trần với mỗi cái quần đùi chạy về. Nhiều người đã chạy như vậy nhiều chục cây số từ Saigon... Cả nhà quây quần bên cái radio National, mà sau này ba tôi bán cho một chú bộ đội lấy 30 đồng giải phóng. Anh tôi vẫn còn kẹt ở Saigon, đó là nỗi lo lớn nhất của cả nhà. Qua 11 giờ trưa đài phát thanh lập đi lập lại mỗi năm phút một tuyên bố đầu hàng của Dương Văn Minh: "... chúng tôi chờ Mặt Trận Giải Phóng đến để bàn giao...". Tất cả mọi người đều chờ đợi từ vài ngày nay rằng Saigon sẽ thật thú, nhưng tất cả vẫn bàng hoàng. Cả nhà bỗng hy vọng là anh tôi có thể về trong thời gian ngắn nhất. Tiếng súng cũng im bất từ lâu, mọi người đỡ ra đường. Những người dân ông chân trần vẫn chạy đều. Có kẻ đang chạy về hướng Saigon, và có kẻ từ Saigon chạy về. Tất cả đều chờ người thân của mình, như trong một cuộc chạy marathon. Những người về đến đích ôm nhau lấy nhau òa khóc. Có những người cười vui hơn hờ má nước mắt vòng quanh.

Chú Tư điều động mọi người ra đứng hai bên đường để đón bộ đội từ Trị an về Saigon ngang qua xã. Tôi hào hứng chờ xem người việt cộng đầu tiên trong đời. Đến xế chiều nhiều chiếc xe Lam xuất hiện. Trên xe những người lính giải phóng vẫy tay chào. Chú Tư vung hai tay lên trời hô lớn: hoan hô! hoan hô!... Mọi người nhìn nhau rồi cùng vội vàng vung tay hô lớn. Trên những gương mặt của họ tôi đọc được nhiều vẻ lo lắng, bàng hoàng hơn là hoan hoan.

Chiều tôi những đồng lúa được đốt lên. Mọi người được lệnh đem đốt hết sách vở, văn hóa phẩm đồi trụy. Những đồng lúa như vậy còn cháy nhiều ngày nữa. Nhiều người cẩn thận đem đốt cả bộ English For Today dùng để học Anh ngữ trong các trường trung học thời đơ. Bộ đội về xã ở rải rác trong nhà đàn và tụ họp cùng với dân chúng thành từng nhóm. Họ nói chuyện và đọc thơ. Mả và chị tôi khóc suốt đêm đó. Sáng sớm hôm sau, ba tôi cùng với một người bạn đi Sài Gòn, lát xác những người chết ở dọc đường tìm anh tôi.

Hôm đó là ngày 30.4.1975. Tôi mười hai tuổi.

II. Những ngày sau đó

Chuyện cải tạo ngay những ngày sau trở thành đề tài nóng hổi. Binh lính từ hạ sĩ quan được tập trung tại trường học. Cơm đùm cơm nắm đi học, ai cũng lo những rồi chẳng việc gì. Cả xóm tôi bắt đầu nói chuyện chính trị, tùm nùm tùm ba bản về xã hội chủ nghĩa và Tư bản bóc lột. Câu tôi cũng nhiều sĩ quan khác được lệnh tập trung về Saigon mang theo tiền ăn và gạo cho một tháng học tập. Tiến cậu đi, mẹ tôi cười an ủi. Sáu năm sau cậu tôi trở về vẫn lầm lũi lì lì như xưa, có điều mẹ tôi không cười nữa. Bà khóc suốt từng đêm cho đến ngày cậu khỏi bệnh liệt.

Xóm tôi có bà Tam, đã qua bảy mươi, đầu ốm quanh năm. Hơn một tháng sau ngày giải phóng, con cháu đưa bà ra trước nhà hong nắng. Nhìn bộ đội đi lại bà ngạc nhiên hỏi: "Lính trang gì ăn mặc kỳ vậy con?" "Không phải lính, bộ đội bà à!" "Bộ đội là gì!" "Là ...việt cộng". Bà bỗng run lên bần bật. Ai cũng cười, thường cho bà. Mọi người đã quen với sự có mặt của người lính giải phóng. Chuyện tiêu lâm bộ đội ra liên sau giải phóng ít lâu và lan truyền nhanh. Người ta thăm thĩ kể nhau nghe và cười rúc rích. Chuyện anh bộ đội đi xe gắn máy mang khẩu trang; chuyện anh bộ đội rửa rau; chuyện anh bộ đội mua đồ lột cả phé; chuyện anh bộ đội ăn kem...

Ba tôi không thích. Thầy vậy tôi cũng thôi không mang về nhà kể.

III. Bàn bẻ

Bảy năm sau, ở một ký túc xá ngoại thành Hà Nội, anh bạn cùng phòng kể tôi nghe về những ngày ấy ở ngoài này. Hàng ngày bọn anh theo dõi chiến dịch Hồ Chí Minh, và hệ cử giải phóng một thành phố tỉnh lỵ nào, các anh cầm vào ấy một chiếc cờ nhỏ màu đỏ. Tôi nghĩ về những ngày ấy, về hình ảnh những người dân tản cư từ miền Trung chạy về Saigon mấy tháng trước ngày giải phóng khi các thành phố lần lượt thất thủ. Hồi đó báo chí có đăng tin, chụp ảnh về những người tản cư bám căng máy bay. Xác họ rơi xuống đường bằng Tân Sơn Nhất khi máy bay hạ cánh. Tôi nghĩ về những người bạn không may của mình ngày hôm qua. Tôi nghĩ đến ngày 28.4 khi người ta hủy phi trường Biên Hòa và tôi dân mây đưa em chạy xa khỏi khoáng cách 15 cây số trong tâm phá của bom địa chấn, mà theo lối những người lính không quân, có thể nổ bất cứ lúc nào...

Mười sáu năm sau chúng tôi lại nói về những ngày đó. Gió đây chúng tôi đã lớn, bình tĩnh để hiểu về những gì đã qua. Bạn bè tôi biết thêm về tết Mậu Thân, về Cai Lậy, Song Phú. Tôi biết thêm về Sơn Mỹ, Kim Liên. Tất cả chúng tôi là những kẻ bại trận, ngồi sáng lọc lại những vinh hiển chiến thắng, và những mất mát nhục nhã để tìm ra những gì còn lại đáng sau những máu lửa thù hận của cha anh.

Người ta nói nhiều về đại thắng, về thắng lợi cuối cùng của lịch sử. Riêng tôi, tôi hy vọng rằng đó là lần thất bại sau cùng của nhân dân. Tôi nguyện rửa ngày hôm qua của lịch sử với hơn một triệu người bỏ xứ, nửa triệu nằm lại biên cả, nửa triệu khác làm thuê làm mướn ở các nước Đông Âu, cả triệu người tàn tật, hàng trăm ngàn tám băng tở quốc ghi công ở cả hai miền... Tôi không còn muốn thấy một lần nữa những đứa bé chời tro cảm cỏ trên bàn đồ đất nước.

Hôm nay là 30.4.1991. Tôi hai mươi tám tuổi.

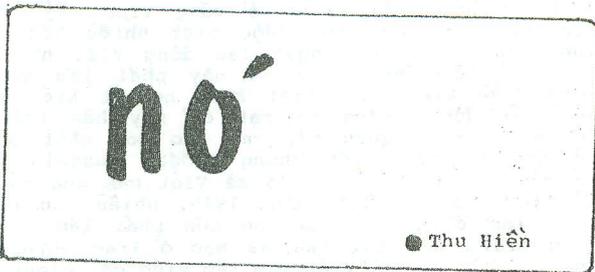
Praha, cuối tháng tư

lại thêm tình trạng bị nợ lương, nổi ám ảnh về công ăn việc làm. Còn những khu nhà ổ chuột nói họ ở chưa từng được một vị cao cấp nào đặt chân tới."

Kinh tế suy thoái dẫn đến đạo đức xã hội suy đồi cùng những tệ nạn nay sinh là điều hoàn toàn logic. Nhưng khó khăn kinh tế, sự bê tác tương lai đã dẫn tới những loạn lạc trong xã hội, luật pháp trở thành vô dụng không những chỉ với những vị "đầy tớ" (tê tham nhũng ngày càng phát triển, tất cả những kẻ gây ra đều vẫn bình an ngoài vòng pháp luật) mà với toàn xã hội. Sơ vụ phạm pháp ngày càng tăng, bọn buôn lậu tàn công trực tiếp vào công an biên phòng, hải quan. (Theo báo Quân đội nhân dân, Nhân dân, Tuổi trẻ). Không chỉ vậy, khổ khăn kinh tế còn dẫn tới tịh trạng giáo viên bỏ dạy, trẻ em thất học (tới 22,9%), trẻ em suy dinh dưỡng chiếm tới 51,9%, (các số liệu theo báo Nhân dân). Tương lai của Việt nam sẽ là một đất nước của những người dốt nát và yếu đuối.

Tôi lại nhớ đến lời của nữ nhà văn Dương Thu Hương: "...cần phải làm cho xã hội này có thêm nhiều đồng xu chứ không phải dạy cho con người ta tranh cướp nhau một đồng xu". Nhiệm vụ đó, nhiệm vụ lấy lại tên cho dân tộc Việt nam, chúng ta không thể trông chờ ở ai, dù đó là "đội ngũ những người tiên tiến nhất". Hãy từ cứu lấy mình!

NCT (Prostějov)

Nó sinh ra vào ngày 30.4. Nhà nó nghèo lắm, ba mẹ nó quần quật suốt ngày mỗi mong giữ được nếp sống khá đì cho một gia đình nhỏ nhỏ với nửa tá cái "tàu há mồm" sần sần năm một đến độ tuổi ăn tuổi ngủ. Từ nhỏ nó nào hề biết "sinh nhật" là gì, cơ chẳng lẽ hình ảnh chiếc bánh ga-tô với đám ngọn nến màu lung linh trong ánh mắt cô bạn gái mũm mĩm rất ư thân thường của nó, cuối khảnh khách trong lồng ông bố thầu khoán và bàn tay khoan dung của bà mẹ nhẹ nhàng cắt bánh thành năm bảy phần đều nhau dưới cái nhìn chông chọc của những đứa trẻ bạn con mình (cũng có nó nữa!) được mời đến. Nếu có phút giây nào đó thắc mắc so sánh, nó hẳn phải quên đi ngay vì ba nó gạt phắt, cho rằng đó là tập tục Tây phương xa lạ xa xỉ, không chút nào phù hợp với tầng lớp "tay làm hàm nhai" như cái nhà thuần túy Việt nam này.

Thế mà từ sau ngày giải phóng miền Nam, nó cảm thấy vô cùng hoan hỉ tự hào. Hàng năm cứ đến ngày sinh của nó, khắp phố phường rợp đỏ khẩu hiệu cổ hoa chào mừng Ngày Chiến thắng. Cơ quan, xí nghiệp, đoàn thể phát động phong trào thi đua lập thành tích kỷ niệm sự kiện mang tầm cỡ lịch sử sang trang ấy. Nói theo suy luận của lý số về ngày lành tháng tốt, thời điểm trùng hợp trên âu cũng đánh dấu một ý nghĩa "tâm cổ" nào đó về sự xuất hiện của nó trong cuộc đời này chứ! Chẳng thế mà thỉnh thoảng nó nghe người lớn nói chuyện với nhau:

- Thằng đó trông cũng khẩu khinh thông minh nhi?

- À! Nó sinh trùng ngày giải phóng Sài Gòn đó.

- Thế thì chắc có lúc nó cũng làm chuyện dối non lập bề đấy!

Nó nghe mà hỏi lòng hỏi dạ làm sao. Trong đầu nó lướt qua bao nhiêu ước vọng huy hoàng. Đôi lúc nó cũng hồ thẹn vì những hình ảnh quá ư to tát, những ngắm lại vì sao không

độc chờ, ngay cả các vị lãnh đạo trên kia cũng say sưa thảng lội để cũng nhau tin rằng, nước Việt nam XHCN giàu của, nhiều người sẽ trở nên tiên tiến phồn vinh sau 10, 15 năm nữa kia mà, hướng chỉ là nó. Và thời gian trôi đi, nó nhiều lúc cảm thấy bất lực, hèn kém thua thiệt với bạn bè: nhà nó thì nghèo, nó chẳng phải thiên tài thiên phú gì, các viên cảnh túi đẹp rồi cũng dần trôi đi nhường chỗ cho những cuộc vật lộn với miếng ăn, mảnh sống cụ thể hằng ngày. Những rồi hàng năm cứ đến ngày 30.4. lòng nó vẫn tràn ngập niềm vui với cổ kéo, đèn treo ngoài đường, vì dù sao nó vẫn tin ở cái xuất phát điểm kia, cái mốc ít ra cũng tạo cho nó một niềm tin, có thể là duy nhất đi vào cuộc sống.

Một ngày kia, nó rời vào giữa miền nam Cali xa lạ. Cái gì đã đẩy nó đến đây, nó chẳng còn nhớ nữa. Mà nhớ làm gì, vì ngay cả bản thân nó cũng bị xóa nhòa giữa cái công đồng cũng chung tiếng nói cách xa nơi nó sinh ra hơn nửa vòng trái đất. Cứ mỗi lần kẻ khai tên tuổi để được đi học, xin việc làm hay vào một hội đoàn nào đó, nó vẫn thường ngập ngừng một lúc rất lâu rồi mới bắt ra: "Tôi sinh ngày 30 tháng 4 năm ...". Thái độ của người đời điển thường rất giống nhau: ngàng lên tròn tròn tỉnh quái hoặc lặc đầu ái ngại: "À! Quốc hân đó à!" Lời buốt miệng sao mà vô tình, sao mà cay độc, cứ như đâm lút ngọn vào tim nó. Đó là chúa kè, hàng năm cứ đến ngày này, trên đường phố Little Saigon, người ta biểu tình, rử cờ đen, mặc niêm, nguyên rủa ngày đó, nó cứ phải chui vào góc tối mong sao không có một tiếng la hét nào vọng đến được tai nó ... và bên bờ đại dương kia vẫn có người nghi rắng, chắc nhớ cái số sinh ra nhằm ngày tốt lành đó mà nó sang được đến đây ...

...Nó tỉnh dậy sau một giấc ngủ dài không biết từ bao lâu rồi, chỉ biết bây giờ nó thanh thản vô cùng. Đồi với nó, bây giờ sao mọi việc rạch ròi thế: ngoài cửa bầu trời trong một màu xanh ngắt, tiếng chim liu lo rợn rá không biết có phải từ những chòm cây lăm lăm ánh nắng ngoài sân xa xa hay không...Chắc hẳn là một ngày đẹp trời; nó khẳng định điều đó hiện nhiên như ngày hôm nay là ngày sinh nhật của nó. Bây giờ nó hiểu ra, dù trong nghĩa chung hay nghĩa riêng, ngày ấy vẫn có một giá trị nào đó đáng để hồi tưởng lại. It ra đó cũng là ngày nó sinh ra đời, sự xuất hiện của nó là kết tinh của tình thường yêu thủy chung mặn nồng của cha mẹ nó. Nó có nghe kể lại, ngày đó ở nhà bảo sanh, vừa nghe bác sĩ báo sinh con trai, ba nó đã rú lên, bật cửa phòng hộ khoa bắt kè mọi sự can ngăn của y tá, bác sĩ, nhào vào và như giạt lấy tâm thần đồ hồn của nó trên tay cô y tá, bê chạy vòng quanh các phòng, miệng lai nhái sung sướng như điên đại: "Nhất nam viết hữu, thập nữ viết vô!". Ôi! cái ước vọng muốn thừa của thế hệ cha ông để lại đời sau phủ thế đó. Còn cái ngày to, lớn kia dù trong mắt ai là gì đi nữa đối với nó vẫn là một thời điểm có ý nghĩa nhất định nào đó như mọi sự kiện lịch sử khác. Nó trộm nghĩ, niềm vui ấy chợt đến chợt đi, niềm vui dồn nén sau bao năm thập thóm dưới làn bom đạn của những kẻ mạnh, đã chon mảnh đất này làm nơi tranh chấp, niềm vui hứa hẹn bao hy vọng của lòng người hòa hợp đã sớm tắt đi vì những quan niệm thắng vinh thua nhục, vì sự cuồng tín chủ nghĩa ấu trĩ và hẹp hòi. Dù sao nó cũng phải công nhận một sự thật, không có ngày đó chắc gì nó có mặt ở đây, nhưng nếu cứ nhìn vào quá khứ bằng điều kiện cách, nó ngẫm nghĩ, phỏng có thay đổi được gì. Nó vẫn tiếp tục sống vì một lẽ nghịch lý đốn giản: ai cũng tin vào những không ai chịu khuất phục trước cái định mệnh đó cả. Nó vùng dậy, chạy lao ra đường, giọng vô toang:"Hôm nay là ngày sinh nhật của tôi!". Một bóng xe thập thoáng trở tới, nó cảm thấy tội sầm, tung lên nhẹ hắng.

Những lá cờ đỏ cờ đen quanh quần rồi tan đi nhường lại một không trời xanh rợp nắng năm yên trong mắt nó...

* cái số

Praha, tháng 4.1991

TÀN MẠN NHỮNG ĐỨA CON LƯU LẠC

Một ngày tháng 3 năm 1991, chuyến bay thường kỳ của hãng hàng không Interflug đang chuẩn bị xuất phát từ sân bay Nội Bài đi Berlin. Sân bay này vẫn được người Việt nam đặt cho cái tên là "Bãi nội", vì ở đó mỗi công dân Việt nam, bất kể là xuất cảnh, nhập cảnh, đi tiễn hoặc đón người thân đều bị chính các nhân viên hải quan, bảo vệ, biên phòng, hàng không "bản xứ" đối xử tồi tệ hơn hẳn so với người nước ngoài. Vậy mà ngay cả những người da trắng được "ưu tiên" kia cũng phan nàn rất nhiều về sự chật chội, bẩn thỉu, thiếu an toàn, phục vụ kém ở đây.

Một cháu bé trai Việt nam, khoảng năm tuổi, không chịu nổi cảnh ngột ngạt trong phòng chờ trước khi lên máy bay, luôn mồm hỏi bố: "Ba đi, sao lâu mà chưa về?". Một anh bạn trẻ, xem cách ăn mặc có vẻ là một "chàng xuất khẩu lao động" về phép, trả lời một cách hóm hỉnh: "Chưa đâu, phải để cho mọi người ngắm đủ cái đầu khờ của quê hương ta đã cháu ạ!". Trong sự ngỡ ngàng của cháu bé, mọi người xung quanh đều mỉm cười chua chát...

...Chiếc IL-62 đã rời đường băng bay về phía Tây, mang theo trong lòng nó hơn một trăm du khách Việt nam với những tâm sự, ưu tư khi phải từ biệt quê hương và đắm ba người Âu với niềm vui sắp được trở về nhà. Cách giao tiếp của các cô stewardess (chiều dài viên) hãng Interflug, mới được cải tổ sau ngày sụp đổ của chế độ Stasi (mặt vụ Đông Đức), đối với các hành khách Việt nam so với các du khách da trắng khác vẫn còn nhiều điều không ổn. Một anh bạn là nghiên cứu sinh ở Leipzig, ngồi phía sau tôi thở dài: "Vừa thoát khỏi "Bãi nội" thì lại rơi vào cái nạn "bãi ngoại" đây mà".

Trong đầu tôi bỗng tái hiện lên hình ảnh của các gia đình Việt nam thời kỳ những năm bốn mươi về trước mà các nhà văn hiện thực khi đó như Nguyễn Công Hoan, Ngô Tất Tố, Vũ Trọng Phụng... vẫn hay đưa vào các tiểu thuyết và truyện ngắn của các ông. Đó là những gia đình đã bị suy vong về luân lý và khánh kiệt về tài sản với những ông bố nát rượu, có bạc, nợ nần như chúa chõm. Song để giữ được cái uy quyền làm cha của mình họ vẫn đánh đập, trấn áp lũ con cái đáng thương của họ. Nhiều đứa con gái, sợ quá liều mạng bỏ nhà đi ăn cắp, ăn xin, bị đánh đập, tù tội, khinh rẻ. Những đứa con ngoan ngoãn, nhút nhát ở nhà thì bị bố mẹ chúng đem bán cho các nhà giàu hoặc đem đi làm công nhân với những bữa ăn chết đói. Vậy mà bố chúng vẫn cứ say sưa với men rượu, và nợ vẫn cứ hoàn nợ. Sức lao động của gia đình là những đứa con thì phân tán khắp mọi nơi trong khi mảnh đất trước nhà cứ hoang mạc kín...

Đã nửa thế kỷ trôi qua với hai cuộc chiến tranh lớn, với biết bao biến cố của lịch sử "dưới sự lãnh đạo của Đảng", thảm cảnh này đã không mất đi mà nó đã vượt ra khỏi khuôn khổ của những túp lều, các lũy tre làng hiu quạnh, bùng lên thành một thảm họa của cả dân tộc.

Với hơn sáu mươi triệu dân "con Lạc cháu Hồng", Việt nam hiện nay đang nổi tiếng khắp thế giới với gần hai triệu đứa con lưu lạc khắp nơi. Những đứa liều mạng bỏ qua cả mối đe dọa của báo biển, những câu chuyện ghê rợn về các vụ giết người, hãm hiếp do bọn cướp biển gây ra, lên thuyền đi tìm hạnh phúc ở các "Refugee-camps" (trại tỵ nạn) ở Hồng công, Malaixia, Thái lan... Cho đến nay vẫn chưa ai công bố nổi con số những người con xấu số không bao giờ đến được đích.

Ông Jones Barnes, một quan chức bộ ngoại giao Anh về vấn đề tỵ nạn Việt nam ở Hồng công, khi đến Hà nội, đã phải khẩn thiết kêu gọi cộng đồng quốc tế giúp đỡ để chấm dứt thảm kịch này. Ông cho biết từ tháng 6.1988 chính quyền Hồng công, đã tuyên bố không nhận bất cứ một boat people (thuyền nhân) Việt nam nào nữa và đã bắt đầu chính sách cưỡng ép hồi hương mà hiện nay cộng đồng quốc tế đang phản đối hoặc không dám ủng hộ. Trong năm qua Hồng công đã tổ chức đưa 7000 thuyền nhân hồi hương nhưng oái oăm thay Hồng công lại phải tiếp nhận thêm hơn 6000 thuyền nhân mỗi vĩ khoảng 2000 trẻ sơ sinh của các gia đình ở các "camps". Đó là câu chuyện hồi tháng tám năm 1990, giờ đây tình hình còn nghiêm trọng hơn. Người Việt không còn ra đi bằng thuyền nữa mà đi bộ dọc theo bờ biển Nam Trung hoa để tới Hồng công. Khiến chính quyền ở đây kinh hoàng. Danh từ "thuyền nhân" cũng không còn dùng nữa, vậy phải gọi người tỵ nạn Việt nam là gì đây? các quan chức HCR (cao ủy tỵ nạn) lại tỏ ra nghi ngờ về các biện pháp của chính quyền HK và các thành tích kinh tế của Việt nam.

Khi cuộc chiến tranh ở vùng Vịnh xảy ra, nhân dân Việt nam mới được biết nhiều hơn về tình hình hàng chục ngàn lao động Việt nam ở Irac. Sở công nhân, kỹ sư này phải làm việc trong điều kiện thời tiết khắc nghiệt kiểu sa mạc, với đồng lương rẻ mạt để xây hầm ngầm, các công trình quân sự, các kho hóa chất cho chế độ độc tài diệt chủng Saddam Hussein để trả món nợ 800 triệu đô-la mà Việt nam mua xăng dầu tiêu xài sau đại thắng 1975, nhiều vạn trí thức, lao động Việt nam sẽ còn phải làm việc trong nhiều năm tại các sa mạc ở Irac, Lybie, Algerie. Một bác sĩ Việt nam làm việc cho Algerie chỉ được trả 1200 \$US/tháng so với 2000 \$US/tháng của một bác sĩ bản xứ. Người bác sĩ tốt số đó kết cục chỉ được hưởng gần 200 \$US/tháng, số còn lại hơn 1000 \$US là để trả nợ. Bước tiến của lịch sử là ở chỗ sau hơn bốn mươi năm, người bác sĩ nọ đã đón nhận ạch bóc lột hai tầng đó bằng một, lờn biết ơn vô hạn đối với Đảng và chính phủ! Ông Bùi Minh Tiêu một giáo sư xuất sắc của trường Đại học Bách khoa Hà nội, sau hai năm đi đày ở một trường trung cấp kỹ thuật cách xa thủ đô Algier hàng ngày đường, mang về cho gia đình ông khoảng 6 cái xe Cup Second-hand. Viên canh về một cuộc sống khá hơn chưa được mở ra thì tai họa đã ụp xuống. Ông bị bệnh viêm não do loại ruồi vàng châu Phi gây ra. Sáu tháng ròng tại bệnh viện Bạch Mai (với các loại thuốc quý nhất từ Paris, Bruxelles, Algier mà bạn bè và học trò của ông gửi về) đã tiêu tốn gần một nửa số xe Cup đó cũng không giúp ông thoát khỏi bàn tay thần chết. Trường hợp của ông và các vụ việc tương tự đã khiến nhiều người do dự khi muốn đi lao động kiếm "ngoại tệ mạnh".

Những người này sẵn sàng từ bỏ học vị kỹ sư, phó tiến sĩ để đi làm phiên dịch cho các đội lao động xuất khẩu ở các nước CHDC Đut (trước đây), Bungari, Liên xô, Tiệp khắc. Để làm được chức "đội trưởng", "trưởng vùng" họ phải kiếm mạnh bằng "đang viên" hoặc nêu quen biết tốt, chỉ cần tám chứng chỉ "đội tượng kết nạp". "Cái xã hội Việt nam" ở các nơi họ đến nhận chức thật muốn hình muốn vẽ. Mặc dù bụng bí mật, những năm gần đây chính quyền Việt nam cũng phải để cho báo chí trong nước báo động về tình trạng buồn lậu, tội phạm, trộm cướp, bắt cóc trong nội bộ các tập thể lao động và các cơ quan quản lý lao động ở nước ngoài. Người Việt nam coi, đó là chuyện tất nhiên vì cả thế giới đều biết về các sản phẩm xuất khẩu loại này

NGÀY THƯỜNG

DƯƠNG PHƯƠNG VINH

Sinh viên khoa ngữ văn trường ĐHTH Hà Nội

(giải nhất cuộc thi Tác phẩm tuổi xanh)

Quái, đang ở đâu thế này nhỉ? Người thì bỗng bênh không trọng lượng như chơi với trên một đám rước. Mà sao lắm thứ âm thanh thế không biết?... Thôi hiểu rồi, vậy là một ngày mới đã bắt đầu.

Không bao giờ có nổi một giấc ngủ cho ra hồn. Bốn giờ sáng, bà già 70 tuổi gỡ guốc trên đầu. Một chốc, thì mưa nhân tạo từ tầng hai xuống, mèo chó găm giữ, rồi thì hồ hết chửi, bới từ tất cả các cửa. Xóm làng gì như áp chiến lược. Một xô toan hoen mà chưa gần trăm mạng. Riêng không khí đã thiếu be thiếu bet, nói gì đến nước, điện, nhà tắm và... ba cái bạc tam cấp!

- Mấy "bờ mẹ trẻ" đi bơi ở Tầng Bạt Hồ rồi! Tư giờ đến trưa không khéo lại "nổi" hết cả lên. Chết vội đi cho xong, con với cái!

- Có lười ra không mấy ổn, con! Nước chảy như bở đá đêm mà cứ ôm lấy máy mãi!

- Bờ ối! Con Milu nó cứ trêu không cho con an!

- Ờ, ai bảo mấy đi mồm vào mồm nói!

Nghĩ nhanh xem phải làm gì cho hôm nay đi! Ờ, thư viện. Trước hết là đến thư viện đã. Vừa phải đọc nốt mấy tập thơ, vừa phải mượn sách hồ mấy ông bạn "lậu" thế.

Biết ngay là đúng "Tulat cấp chế" ở công. Chúc cấp thế chưa đủ oai nên phải cướp nghề của ông lao thường trực nữa. Đã đưa thế vượt qua đầu cho ông lão kiểm tra, mà "năng" còn cô giảnh lấy trong tư chẳng mấy thuận lợi. Vào thư viện học, mà cứ như vào trại lính. Ờ mà "năng" chịu không phát hiện ra mình chưa hạn thế từ "hết tháng 3" thành "hết tháng 7" thì. Bọn kiến trúc giả mạo khá thật. Có bị phát hiện, cũng chẳng ngại. Học hành chứ có làm gì xấu xa. Ở nhà đã bực bội, đến đây hờng giải toả, lại dùng nhân vật đáng sợ nhất thư viện này, chán quá. Mà làm sao bả ta càng ngày càng trái tính thế không biết?... Thôi đúng rồi, vợ điên - "Trắng sáng" (1) đây. "Thị cơ một cái chân đau" nên không buồn nghĩ đến ai ngoài cái chân của mình?!

- Cháu ối! Cháu đánh rơi này!

Gì vậy nhỉ? Đồng hồ và bút của mình à? Ngỡ ngỡ như bỏ dĩa nón; rồi hai thứ quan trọng nhất cũng không biết. Cảm ơn. Cảm ơn bác nhiều lắm. Thôi thế là ung dung vào gặm nhắm mấy mớ thơ thần được rồi. Thơ ca ngợi hay phê phán cũng được tuốt...

Những gương mặt trẻ trung sáng sủa nghiêng nghiêng trên trang giấy. Một vài cái bóng chuyển động nhẹ nhàng từ cái giá để phích ra bàn mượn sách. Mấy cô thủ thư nhớ nhẹ và khiếm những như những cuốn sách mà họ cầm, họ trao, họ trả lại vị trí quen thuộc. Một vườn hoa rực rỡ, đủ sắc màu chói ngời trong nắng. Lá xanh ngắt trên những cành cây cao, lối đi rẽ sỏi chia vào từng phong của cái thư viện mà các sinh viên thông nhất đặt tên là "Cộng viên của giới trí thức". Một trong những điểm sáng nhất của cái đất Thăng Long "ngĩnh lệ mấy năm văn vật" này.

Đạp xe chậm chậm trên đường Quang Trung quả là tuyệt. Đường thì sạch như lau, cây cối xanh um, nhà cửa sáng sủa và thoáng chảnh như cái phố Huế sắc mũi buồn ban của mình, cũng không ba và như "chợ giải khát" Bà Triệu gần đây không được mình ưu ái nữa. A mà sao mấy cậu chấp con lại cứ áp sát vào mình thế không biết. "Cháu ối! Lớn nhanh chú chớ!". Lại thế nữa. Bên phải, sát vỉa hè, một ông già dắt đèo với chiếc xe cạ khở: "Đi chơi với anh?!" Chứa thật.

Buổi trưa. Dư là phố ồn ào loại nhất, cũng vẫn lắng lại một chút. Quá nóng quá ngọt ngọt. Người với người xem chừng không yêu nhau mà nhân nhơ với nhau. Bỗng "rầm"! Gần như cả phố nhồm dậy phát ra tiếng đồng kính khùng. Một cảnh hãi hùng: hai người đàn ông nắm thẳng cẳng giữa đường, lọt thỏm giữa một chiếc xe máy và một chiếc ô-tô điện. Tai nạn giữa lúc đường vắng thế này là sao? Hai thứ phương tiện chẳng gần gũi gì nhau, đi ngược chiều nhau mà đề đang giáp la cá là thế, sao? Ra là hai người đi xe máy, người cầm lái trong một khoảnh khắc mải quay lại hỏi chuyện người sau (chỉ một câu thôi), không biết rằng ngay trước mắt lù lù một chiếc ô-tô điện (được phép đi ngược chiều), không kén không trông, tiến thẳng tới như "tứ vào đền". Chiếc ô-tô điện to vậy mà bật hẳn phần nắp trước ra. Trước kia là tàu điện reo từ cách xa hàng cây số, góp phần tích cực cộng hưởng với những âm thanh vốn đã thụt âm i của phố phường, làm thành bản giao hưởng hùng hồn. Nay thì ô-tô điện - không đường ray, không ảnh hưởng đến điện tích mặt đường nhưng nhiều lúc cứ như "một người Mỹ trầm lặng", không coi kiếc gì hết. Lại còn ngang nhiên ngược chiều nữa, mà nào phải be bong gì. Sơ xuất một chút thì ngay đến đi xe đạp hay đi bộ cũng dễ bị "âu yếm" lắm. Coi re! Tính mạng đến thế thì thôi...

Người, sao mà lắm người thế! Toàn những kẻ hiểu kỹ, chèn chân nhĩn tấn mặt, để rồi lê lười, mong kiếm được câu chuyện làm quà cho kẻ nào thiệt thòi không được chứng kiến. Song bỗng những cánh tay hội hè xen những giọng nói lo âu: Hồi anh còn tỉnh xem nhà ở đâu đề báo! Hai người, mỗi người lên một xe xích lô đi anh đi bệnh viện đi. Lại gì nữa? Tiến, tiến tung toé ra. Bao nhiêu tiền? Chắc là làm ăn được. Nhặt hết rồi, cất kỹ cho hai anh! Có đau lắm không anh?... Thế rồi, hồi hè, ầu lo ra mặt, cả phố ngậm ngùi phiến theo hai chiếc xe xích lô. Lại xe điện để chườn rồi, nhưng không sao, công an thì chưa tới. hay ta mang xe máy của hai người vào vỉa hè chữa ngay cho họ...

Đến điểm hẹn lần thứ tư với ông nhà thơ kiếm lãnh đạo, một nhà báo có tiếng tăm, nhưng vẫn chỉ gặp một ở khỏa lạnh lùng. Hừ, nhà thơ! Sai hẹn với họ có lẽ là cái lẽ đã thường. Chẳng lẽ việc biết làm thơ đồng nghĩa với chúng không luật lệ, phép tắc gì ráo.

Về đến nhà, lại nước công đang ngập. Trời nắng gắt, mà nước bị bơm như Đông Tháp Mười. Song chẳng ai để mắt. Cha chung mà. Bất tí vi, thầy ông bình luân bóng đá gọi "Mundiale" theo kiểu La tinh hoá, chẳng hiểu thế nào. Mọi khi cơ thế đầu. Nhà bên trái, quảng hai chục đứa trẻ, không đứa nào quá 15 tuổi, say sưa đánh mắt vào chiếc video chỉ "độc chiếu" loại phim chướng. Bên phải, cả si hai ngoại triết lý học hiem qua chiếc giàn mơ hết công suất: "tĩnh là tĩnh nhiều khi không mà cơ. Tĩnh là tĩnh nhiều lúc cơ như không". Bịt chặt tai. Sập cửa...

Cục, kích, cọt...

Ai đấy, ai quấy rầy nữa đây...?

- Chào chị. Em là em họ chị, chị nhớ không. Em gặp chị cách đây 6 năm...

Trời, một thiếu nữ, 17, 18 tuổi chứ mấy, không hơn.

Em họ? Thôi đúng rồi, con ông chú ruột. Chị em không biết nhau, họ hàng cả đời không gặp,

tình cảm gia đình thiêng liêng thật.

Nhưng, làn da ấy mỗi năm tuổi làm sao, nụ cười ấy duyên dáng, gương mặt ấy đáng yêu làm sao. Mái tóc đen mượt được một chiếc nơ gói lại nom vừa ngay thờ, vừa dóm dáng. Đôi mắt sâu đen thẳm, ngó ngang, đầy thiên cảm, chớ đời, thật nhẹ cả lòng. Ngồi xuống đây em. Em là Châu phải không? Em lớn quá, xinh quá. Chị à, chị không xinh đâu. Ừ, mẹ chị vẫn khỏe. Bóng đá' đây ừ? Tất nhiên xem đều chứ, mắt mấy cân vì bóng đá' đây. Chết cuối, ai cũng bị cuốn vào cái "tội đồ' bắt đắ'c đi" ấy nhĩ' (truyện của Nê-xin ấy mà), Maradona trước khi trông huy' chương bạc vào cổ, còn lấy tay quẹt nước mắt rơi chúi vào quần đùi, mấy hãng sản xuất áo phông và quần Jean nhớ Milla quảng cáo tiết mục "lắc mông" để in... Lắm chuyện buồn cười thật. Chị ừ? Chan lăm. À không, cũng không tởi. Đứng thế. Buồn vui lẫn lộn, hay để chớ'ng chèo lã' nhíp sống của tất cả chúng ta mà. Nhưng cầu cho cái mạng sáng sủa ấy được nhỉnh hơn một chút, cho mình và cho mọi người...
Và thế là lại để' đặt hy vọng ở' ngày mai...

Hà Nội, tháng 7 năm 1990

(1) Nhân vật và tên chuyện của Nam Cao.

Vua

T.H.T
(Nhân xem Vua Khi)
Tôn Ngộ Không

Lã Vua trên trần đời
Y an nhân nghĩ' ngồi
Mặc dân tình bỏ' hỏi (tai)
Tiếng ai oán kêu trời.

Vua sống tựa' ông trời
Sấm sét có' sẵn rồi
Lại nghe' toan xu' nịnh
Sinh ra lăm... thứ' bịnh.

Y lã' kẻ' tự' ti
Khi có' ai' chê' trách.
"Ta lã' kẻ' vút' đi
Hay lã' đồ' giế' rách?"

Y bảo' thủ' - chề'ng trách
Hay nôi' giận' lung' tung
"Ta lã' đắ'ng' anh' hùng
Đâu có' lối' quở' trách"

Y lã' kẻ' tự' kiêu
Hộ'ng mình không' ai' c'
"Cuộc' đời' ta liêu' phiêu
Trải qua nhiều' sóng' gió"

Y cứ' tưởng' mình' tở
Đánh' lộn' sống' sự' vật
Y hay' sợ' sự' thật
Giấu' như' mèo' giấu' ph.

Thôi' stop! Tiêu' nhân
Đại' động' đang' phân' thân
Chuyện' mình' thay' cố' chề'
Y mà' còn' như' thế'

Liệu' bao' giờ' thành' người
Có' khi' còn' xuống' ngôi
Hoa' kiếp' lăm' dưới' đời
Lãm' Vua' thối' đồ' đá'.

Khát vọng

Trên đám mây lã' khát vọng của trời
Trên sóng ngang tãng lã' cánh bướm kiêu hãnh
Trên mặt đất lã' mầm xanh cỏ lá
Trên cuộc đời có' khát vọng dân tôi.

Trông đông rung khát vọng một thời
Nét hoa văn tạc lên huyền thoại
Khi em hát câu: "yêu nhau cởi áo"
Phải chăng lã' khát vọng của tình yêu?

Nôi' cốm thân khát vọng ám no
Cánh cung Thạch sanh khát khao sức mạnh
Thần Phật ban cho người' nghèo' sách' ước
Đó chính lã' khát vọng của niềm tin.

Tự' do hóa thân qua tiếng' sáo' mục' đồng
Trí' tuệ' lũng' vào' cây' nêu' đuổi' quý
Sứ' giả' công' bằng' cặ' nhỏ' gan' cóc' tĩa
Thắng' kiện' trời' sao' lảng' việc' trần' ai.

Khát vọng chuyển' trao' qua' vực' tối', chớ'ng' gai
Tóc' đẽ' chòm', tóc' xanh' rồi' tóc' trắng
Khát vọng ngọt' ngào' mà' đời' lại' đắ'ng
Chim' phụng' bay' đi, chim' phụng' chẳng' quay' về'.

Bóng' mẹ' nhòa' dưới' sắc' trăng' thu
Ủ' khát vọng vào' lời' ru' cái' ngủ'...
Cha' bắt' lự'c' đĩ'ng' đời' trong' rượu' nóng
Giữ' hai' bờ' hứ' thực' xa' xãm'...

Khát vọng ngày' xưa, hiện' tại: rã' rồi'
Ở' địa' ngục' thấy' thiên' đường' tít' tắp
Một' bữa' cốm' no, một' lối' nói' thắ'ng
(cũng' trở' thành' khát vọng' đắ'ng' người' đời!)

Trên đám mây lã' khát vọng' mặt' trời
Trên cánh' bướm' nôi' khát khao' đời' gió
Trên đất' cấ' khát' mầu' xanh' cỏ' lá
Đuổi' sự' khốn' cũng: khát vọng' của' dân' tôi.

Praha 10/4/91

Trần Ngọc Tuấn

CHUYỆN VUI TIỂU SƠN

...Mình là Tiểu Sơn (em họ Tiểu Lâm!), sinh viên ở Balan. Mình đọc "Diễn Đàn" và muốn góp mấy chuyện "tiểu" để anh em bè bạn cùng cười những "chuyện lạ có thật" ở nước Việt. Theo mình cần thêm nhiều chuyện vui trên "Diễn Đàn" để bạn đọc thấy sự hài hước, lô bịch của thể chế "bê-tông" mang danh XHCN cũng những thói tật rôm rỏi của đám "đầy tớ nhân dân" hiện nay...

T i ể u S ò n (B a l a n)

TƯỢNG CỤ:

Các nước CS cũ đang dỡ bỏ tượng Lenin các loại. Thật là cơ hội hiếm có cho các nước nghèo nhưng bền lông kính thờ lãnh tụ. Lập tức trên báo NHÂN DÂN (Việt nam), mục rao vặt có đăng: "Việt nam cần mua tượng Lenin, dự định đặt ở TP Hồ Chí Minh".

Ngày hôm sau, từ Đông Âu, một loạt điện bay tới với nội dung đại loại như sau:
"Có tất cả các loại: đứng, ngồi, nghiêng, ngựa, chỉ tay, kiếng chân, đầu trần, đội mũ v.v. Giá rẻ bất ngờ, nhưng thanh toán bằng đôla. Phía Việt nam bán bạc, rồi điện trả lời:
"Chỉ cần "Lenin với quần chúng" không lấy Lenin một mình".

DÂN CHỦ:

Đại hội tỉnh đảng bộ. Đảng viên A đứng lên hỏi:

- Thừa đồng chí bí thư, xin đồng chí giải thích thế nào là dân chủ và thế nào là dân chủ XHCN ?

- Xin lỗi đồng chí, tôi sẽ giải thích vào giờ nghỉ.

Sau giờ nghỉ, không thấy ai hỏi gì. Một lúc sau, một đồng chí đứng lên:

- Tôi xin hỏi, Đồng chí A giờ đang ở đâu?

CON CHÁU:

Hội phụ lão phường X họp. Cụ bí thư than:

- Các cụ ạ, thế là chỉ có lũ cháu chắt chúng ta được sống trong CNXH.

- Cho chúng nó chết Bọn trẻ bây giờ hư hỏng lắm.

HỮU NGHỊ:

Nước bạn Lào điện vay 50 tấn muối. Chính phủ ta cho vay và cử một trung đoàn vận chuyên sang, sau đó ở lại giúp bạn.

Lần sau, Lào điện sang hỏi vay 100 tấn phân đạm. Chính phủ đồng ý và cử sang một sư đoàn vận chuyên và ở lại giúp bạn.

Phía Lào điện sang: "Chúng tôi chỉ cần phân đạm, không nhận phân lân và các loại phân khác."

ĐÀU CHÂN:

Lãnh tụ nọ về thăm xã nhà. Trên đường ra đồng lúa, để tổ tác phong quân chúng, lãnh tụ vui vẻ:

- Hối nhỏ mình chân trâu ở cánh đồng này.

Cán bộ tỉnh cũng đi, cùng người láng đố, vội tiếp:

- Dạ em biết. Tối ngày em lớn lên vẫn còn được thấy vết chân trâu của bác đây ạ."

LUẬN VĂN:

Trích luận văn tốt nghiệp Đại học Kinh tế quốc dân Hà Nội: " Sự khác nhau giữa kinh tế tập trung quan liêu bao cấp và kinh tế thị trường do Đảng lãnh đạo ví như bộ quần áo bộ đội với một bộ quần áo bộ Thái thơm mùi nước hoa Thanh hương."

CƠ VẤN ĐỀ:

Cán bộ tổ chức hỏi sinh viên mới tốt nghiệp ở nước ngoài về:

- Bộ câu trước học ở đâu ?

- Ở Trung quốc ạ.

- Thế thì đã có vấn đề. Thế mẹ câu ?

- Dạ, ở Balan.

- Hừm, đang có vấn đề. Còn câu ?

- Cháu học ở Liên xô.

- Thế thì sắp có vấn đề rồi!

SỐ THỨ:

Tứ vườn Bách thú Thủ lệ một đàn khi pha chuông chạy trốn. Gặp một chú chó. Chó hỏi:

- Sau các bạn lại trốn như vậy ?

- Ví ban giám đốc vừa quyết định cắt đuôi "thứ hai" của khi.

- Nhưng các bạn chỉ có một đuôi thôi, số gì.

- Nhưng ở đây người ta xéo trước đêm sau

CHUYỆN LẠ CÓ THẬT:

* Trong hội nghị phát động chống tham nhũng của nhà máy A, người được bầu làm trưởng ban chống tham nhũng là... đồng chí giám đốc.

* Lãnh đạo Bộ xuống thăm nhà máy bóng đèn phích nước Rạng đông. Sau khi về, nhà máy đưa quà là... hai chiếc phích Trung quốc.

○ MỘT HIỆN TƯỢNG VĂN HỌC ĐÁNG CHÚ Ý:

DÔNG VĂN HỌC VĨA HỀ

"Dông văn học vĩa hề" là tên gọi nôm na của một số giáo sư giảng dạy bộ môn văn ở các trường đại học, và các nhà nghiên cứu xã hội.

Gần giống như văn học dân gian (folklor), dông văn học này được truyền miệng đa dạng, phong phú gồm đủ các thể loại. Nó sinh ra từ nhận thức: sự bất công trong "thiên đường XHCN" trần trụi, trắng trợn, khi mà tuyệt đại đa số mọi người trở thành vật tế lễ cho một nhóm người, một học thuyết phi lý, phản khoa học, và nhất là khi quyết tự do ngôn luận bị bóp nghẹt, báo chí phát hành phải đeo cái gọng nặng nề chịu sự kiểm duyệt hà khắc.

Những tiêu phẩm của dông văn học này, được đọc cho nhau nghe một cách thích thú ở góc giảng đường đại học, ở vĩa hề, bến xe quán nước... thậm chí ngay cả ở những buổi họp kinh niên, trang nghiêm có đầy đủ các bậc "đầy tớ" to nhỏ. Nó là tiếng cười sắc lạnh, thâm thúy, trí tuệ, và nó cũng là vũ khí tự vệ, chống trả, lên án xã hội bất công thời nát, song lại được giảng dạy những câu khẩu hiệu xanh đỏ trông rỗng, lừa phỉnh. Nó còn có tác dụng làm đi đi nhọc nhằn, cay đắng, khốn cùng ở mỗi con người, ít nhiều trả lại cho nạn nhân tiếng cười ngạo nghễ, thách thức và dù ít hay nhiều, họ còn le loi tí ti niềm an ủi khắp khiêng đề mà tồn tại.

Biển sự chua xót của chính mình để cười cợt, phải chăng là một đặc tính ở con người Việt nam qua nhiều thế hệ (biển cái bị thành cái hài). Có sự thật trở trêu nào hơn khi chính các "bậc công thần" "bị vãi chành bơ vò" không đủ sống với đồng lương hưu chết đói:

Đầu đường Đại tá bơm xe,
Giữa đường Trung tá bán chè đồ đen
Cuối đường Thiếu tá bán kem
Đại úy ngồi ngạp chớ may số đề

đến Tá còn thế thì Tướng sẽ thế nào khi bị thất sủng:

Ngày xưa, tướng Giáp công đồn
Ngày nay tướng Giáp công vòng chị em.

Từ bài thơ "Bầm ơi" của nhà thơ Tố Hữu, nó được "lấy" tái tinh chi trích những ông đầy tớ của

dân hiện đại:

Bầm ơi, có rét không Bầm?
Vongà con cười gã hãm con xối
Còn Bầm chịu đói dài hồi...

Cùng từ những khẩu hiệu, phường chàm thưởng trúc trên các phường tiên thông tin tuyên truyền ví dụ: "lấy dân làm gốc", câu ấy được biến tấu ngay: "lấy dân làm gốc" hoặc "bù giá vào lòng" thành "bù đả vào lưng". Khả năng sáng tạo của "dông văn học vĩa hề" không đứng lại ở một lần ranh nào cả, nó đã kích thẳng vào bộ máy lãnh đạo, nói xuất phát mọi chi thị, đường lối, chủ

trường sai lạc khiến cả dân tộc rơi vào sự bất công, phải công nhận quần chúng nhân dân là người nghệ sĩ tuyệt vời, cách chơi chữ theo lối "nho học" vừa có nghĩa, vừa có lý, nó tạo ra sự đối trọng hài hòa như vẽ của một câu đối:

Bao giờ "Hở" cạn "Đông" khô,
"Chinh" rồi "Giáp" rụng cơ đồ mới yên.

Bạo thủ, tự hào hạo huyền là căn bệnh kinh niên của các nhà lãnh đạo, căn bệnh ấy lập tức được trí tuệ nhân dân, được "dông văn học vĩa hề" đến kẻ đốn, bắt mạch, bốc thuốc:

Bốn ngàn năm ta lại là ta
Tư trong hang đá chui ra
vườn vai một cái rồi ta chui vào

Sự tranh giành quyền lực được phối bẫy cụ thể đích danh:

Đảng là mẹ Bác là cha
Đến khi Bác chết đảng ra goá chồng
Ông Chinh ông Duẩn ông Đông
Ông nào cũng muốn làm chồng đảng ta

Đấu ấn cuộc chiến, tranh "huynh đệ tướng tàn" in sâu vào tiềm thức ở mỗi người:

Ba lỗ con cóc
Bố đi mẹ khóc
Ca nhà lân lộc

Bảng vãng "gia đình ve vang" dành cho gia đình có con hy sinh trong cuộc chiến hoá thành bảng "gia đình vắng vẻ". Sự hy sinh xương máu trở thành tài sản tư hữu của các bậc quyền thế:

Áo ta còn nhuộm máu đao
Mã xe bà Tướng đi vào đi ra

Vấn đề luân lý kỷ cương xã hội bị suy thoái, "dông văn học vĩa hề" đã tiếp cận ngay rất đúng lúc, rất kịp thời:

Một yêu anh có may ô
Hai yêu anh có cái khổ ăn dần
Ba yêu công tác nhà gần
Bốn yêu hộ khẩu rõ ràng thủ đố

hoặc:

"một trăm lời nói không bằng làn khói Honda"

Sự thất vọng chán chường bề tặc trong cuộc sống xã hội đã làm băng hoại tình cảm gia đình, vợ chồng anh em con cái:

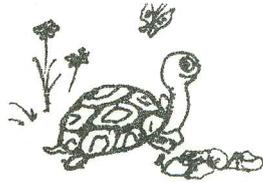
Hôm nay mừng tám tháng ba
Tôi giết hồ bà cái áo của tôi
Bà mà còn nói lời thối
Thì tôi tra áo của tôi cho bà

Dông "văn học vĩa hề" là hiện tượng xã hội khá đặc biệt ngoài thờ con có các câu cách ngôn, truyện cực ngắn, nên hình thức thể hiện muôn hình, muôn vẻ. Việc sưu tầm biên soạn đánh giá dông văn học này đúng đầu khoa học phải đầu tư thời gian công sức không phải chỉ ở một người, mà cần có một tập thể đồng đạo các nhà chuyên môn. Dù sao "dông văn học vĩa hề" cũng nghiêm nhiệm đi vào sinh hoạt văn hoá trong kho tàng văn học dân tộc, nó trở thành gia vị cho bữa cơm nghèo khổ của mỗi gia đình Việt nam... và cho đến bao giờ "dông văn học vĩa hề" mất đi cái tên khiếm nhã những dân gia được đi ra đại lộ, thành thang sanh vai cùng các dông văn học khác.

Praha, ngày 5.5.1991

L I N H N A M

Hộp thư bạn đọc

- N.C.T., Brno.

" Trong số 17 ĐĐ có bài đăng về Nguyễn Chí Thiện, em khâm phục ông ở chỗ ông dám nói và dám báo vệ những gì ông thấy, ông biết. Có những người khác cũng đang khâm phục như ông! Giới thiệu về Nguyễn Chí Thiện cho mọi người hiểu về ông là một ý kiến... được! Theo em giới thiệu ông như một người dũng cảm, dám đấu tranh cho dân chủ tự do. Về thơ của ông thì nội dung mang đầy tính hiện thực phê phán, duy nghệ thuật không nhiều. Một bài thơ hay cần có cả nội dung và nghệ thuật. ĐĐ có lần em đọc được một bài thơ của ông nhan đề " 19 tháng năm ", trong đó ông chửi loạn lên, gọi Mác,... là thằng... ĐĐ nghĩ rằng muốn người khác tôn trọng mình, hãy tôn trọng người khác cái đã. Hãy nhớ lại ngày trước cộng sản cũng đã từng gọi thẳng Điện, thẳng Thiên... và nhằm oan đã không tôn trọng họ, bây giờ sống hai chế độ này bằng cách đi lại những đường mòn sai lầm của họ! Còn một điều hơi khúc mắc là em thấy: trang 16/17 ĐĐ đăng lời Hồ Chí Minh: " Tôi chỉ có một lòng muốn..." và với lời bình: " Cảm động quá!" một cách khá mỉa mai; trang 19 ĐĐ đăng lời Nguyễn Chí Thiện: "... Qua cuộc đời tàn vớ của tôi..." với lời bình: "Nguyễn Chí Thiện đã đạt được phần nào ước mơ của mình". Chúng ta chưa hiểu nhiều về Nguyễn Chí Thiện, cũng như chúng ta không hiểu nhiều về Hồ Chí Minh (ông cũng từng là tù, từng bị mất thân Pháp lung bắt..., nếu những tin này về cuộc đời ông không phải là tin giả) - liệu sau vài chục năm nữa có thể xảy ra trường hợp hai trang báo ĐĐ đổi chỗ? "

* Ý kiến của bạn thật bất ngờ, ĐĐ mạn phép xin trích đăng để bạn đọc cùng tranh luận. Phần nói về Hồ Chí Minh là thuộc Điện bạn đọc nên bạn có thể viết bài tranh luận với tác giả Phan Hữu. Thân!

- Kim Kaukicová, Žilina.

* Về việc tham gia nội người VN yêu nước ở Tiệp khác, ĐĐ có thể giới thiệu vợ chồng chị với câu lạc bộ Việt-Tiệp. Còn ở châu Âu có khá nhiều hội đoàn người VN khác. Sẽ cho anh chị các địa chỉ để băng thư riêng.

- Karel Vik, Trest.

* Bài thơ sâu tâm của bạn gửi tặng ĐĐ đã được đăng số này để tất cả các bạn đọc cùng thưởng thức. Còn về ý kiến của bạn, BBT thấy khá thú vị nhưng hiện nay BBT không hề có một tài liệu nào. Bạn giúp BBT được không? Xin cảm ơn nhiều.

- N.V, Đức.

* Bài anh gửi đã đi số này. Xin cảm ơn sự đóng góp của anh. Mong rằng sẽ nhận được thêm nhiều bài viết khác nữa. Các góp ý của anh cho ĐĐ đem lại khá nhiều buổi tranh luận. Sẽ có thư riêng tới anh.

Hà Quỳnh phụ trách

ĂN XÁ CHO NHỮNG NGƯỜI TỪ CHÍNH TRI

Ngày 28.5.1991, bắt đầu trên toàn thế giới cuộc vận động "No More Excuses!" (Đừng biện minh nữa!) do tổ chức Ân xá quốc tế (Amnesty International) phát động.

Tổ chức Ân xá quốc tế tại Praha tổ chức một cuộc chạy bộ ủng hộ việc thả những người tù lương tâm (những người bị bỏ tù mà không qua bất cứ một tòa án nào dưới sự bảo trợ của tổ chức Ân xá quốc tế).

Hàng tháng tổ chức Ân xá quốc tế chọn một số tù nhân tiêu biểu trên toàn thế giới và phát động phong trào đòi ân xá cho họ. Nhà thơ Nguyễn Chí Thiện là người tù lương tâm của tháng này. Sau buổi chạy sẽ có tổ chức ký một bản thỉnh nguyện thư ủng hộ Nguyễn Chí Thiện và những người tù lương tâm khác do tổ chức Ân xá quốc tế soạn thảo.

Mời các bạn đến tham dự. Bạn có thể đến với quần áo bình thường. (Tuyệt chạy ngắn và bạn có thể chạy tùy theo sức của mình!) Cuộc chạy bắt đầu từ lúc 17h00 ngày 28.5.1991 trước Petschkovy Palac trên đường Trida politických vězňů. Tuyến chạy: Trida politických vězňů - Jindřická ulice, Praha.

CHÚY: DIỄN ĐÀN ĐÃ THAY ĐỔI ĐỊA CHỈ

from to

Lê Thanh Khê

Minizdat Diên Khu

RESPEKT - BOLLANOVA 7

11 000 Praha 1